

RAPPORTAGE VAN WERKGROEP 1
HANDEL EN FOKKERIJ – HONDEN EN KATTEN
VAN HET FORUM WELZIJN
GEZELSCHAPSDIEREN

MAART 2006

HET FORUM WELZIJN GEZELSCHAPSDIEREN IS INGESTELD DOOR DE RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN OP VERZOEK VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VOEDSELVEILIGHEID. HET FORUM ZAL AANGEVEN MET WELKE MAATREGELEN BETROKKEN PARTIJEN EN OVERHEID WELZIJNSPROBLEMEN VAN GEZELSCHAPSDIEREN KUNNEN VERBETEREN EN WAARBORGEN.

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

SAMENSTELLING VAN HET FORUM

- Prof. dr. C.J.G. Wensing, voorzitter
- A. Achterkamp (Platform Verantwoord Huisdierenbezit)
- Ir. A. van Hoorn (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)
- J.Th. de Jongh (Dibevo)
- Drs. T. de Ruijter (Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde)
- Prof. dr. F.J. van Sluijs (Universiteit Utrecht, Faculteit der Diergeneeskunde)
- Drs. H.M. van Veen (Dierenbescherming)

Secretaris: drs. W.A. de Leeuw

Het Forum Welzijn Gezelschapsdieren is ingesteld door de Raad voor Dierenaangelegenheden

bezoekadres:

Laan van Nieuw Oost Indië 131-133
2593 BM Den Haag

postadres:

Postbus 90428
2509 LK Den Haag

telefoon 070 3785266

fax 070 3786336

email info@rda.nl

www.raadvoordierenaangelegenheden.nl

INHOUDSOPGAVE

1.	Algemeen	6
1.1	Inleiding	6
1.2	Taakopdracht	6
1.3	Thematiek.....	6
1.4	Werkwijze	7
1.5	Leeswijzer	7
2.	Thematiek.....	8
2.1	Algemene inventarisatie en afbakening van het aandachtsgebied	8
2.2	Kennis en mentaliteit.....	9
2.3	Fokkerij en selectie	12
2.4	Gevaarlijke dieren	15
2.5	Houderij aspecten	16
2.6	Samenvattende probleemschets	17
2.7	Oplossingsrichtingen.....	18
3.	Mogelijke instrumenten	20
3.1	Voorlichting	20
3.2	Educatie	21
3.3	Laagdrempelig klachtensysteem	21
3.4	Veterinair meldpunt.....	22
3.5	Identificatie & Registratie (I&R).....	23
3.6	Certificatie	23

Bijlagen en tabellen

Bijlage 1	Samenstelling van de werkgroep.....	24
Bijlage 2	Voorbeelden van gezondheids- en welzijnsproblemen bij 31 hondenrassen.....	25
Tabel 1a	Voorlichting	28
Tabel 1b	Educatie	31
Tabel 1c	Laagdrempelig klachtensysteem	34
Tabel 1d	Meldpunten voor honden en katten	37

1. ALGEMEEN

1.1 Inleiding

In de voorliggende rapportage wordt verslag gedaan van de werkzaamheden van werkgroep 1 Handel en fokkerij – honden en katten en de aanbevelingen die daaruit resulteren. De samenstelling van de werkgroep is weergegeven in bijlage 1.

1.2 Taakopdracht

Deze werkgroep heeft als aandachtsgebied de handel in en het fokken met honden en katten. Tijdens de werkconferentie Welzijn Gezelschapsdieren van 11 oktober 2004 en in het Forum Welzijn Gezelschapsdieren zijn voor dit aandachtsgebied een aantal thema's benoemd.

De werkgroep diende een rapport op te stellen, waarin ze:

- de genoemde thema's concretiseert, afbakt en hierin een prioritering aanbrengt;
- mogelijke oplossingen voor de genoemde thema's benoemt. Hierbij wordt in ieder geval per thema benoemd:
  - wat de verantwoordelijkheid is van de handelaar/fokker en op welke wijze deze zijn verantwoordelijkheid zou moeten invullen (inclusief randvoorwaarden). Tevens wordt hierbij aangegeven of en zo ja welke (ondersteunende) rol partijen zoals overheid, dierenartsen, keurmeester, rasvereniging, burger (als eigenaar / verzorger) of andere betrokkenen hebben;
  - te gebruiken instrumenten (zoals bijvoorbeeld certificering en/of Identificatie & Registratie);
  - het draagvlak dat bestaat voor de benoemde instrumenten en de mogelijkheden dit draagvlak te vergroten;
  - waar van toepassing, de consequenties op het gebied van controle/toezicht/handhaving (in ieder geval benoemen: wat, hoe en wie)
  - een sterkte-zwakte analyse per instrument;

Op verzoek van het Forum is in de uitwerking ook aandacht besteed aan de mate waarin de benoemde instrumenten kunnen bijdragen aan het optimaliseren van kennisniveau en mentaliteit bij andere groepen die (bedrijfsmatig) dieren houden, verzorgen of behandelen, zoals pension- en asielhouders.

Bij het uitvoeren van de taakopdracht zijn waar van toepassing ook de conclusies en aanbevelingen uit het rapport "Naar een effectieve borging van dierenwelzijn", dat een product is van het overheidsprogramma Bruikbare Rechtsorde, betrokken.

1.3 Thematiek

Voor de handel in en het fokken met honden en katten zijn tijdens de werkconferentie en in het Forum Welzijn Gezelschapsdieren de volgende thema's benoemd:

1. Een onvoldoende kennisniveau bij handelaren, fokkers
2. De mentaliteit van handelaren, fokkers

Deze zijn te zien als de centrale knelpunten, waartoe de overige benoemde knelpunten zijn te herleiden. Deze zijn:

3. Tekortschieten van huisvesting en verzorging
4. Een onzorgvuldig fokbeleid, voortvloeiend uit de hiervoor genoemde punten (kennis en mentaliteit) en resulterend in:
  - Erfelijke gebreken¹
  - Welzijnsproblemen voortvloeiend uit eisen die gesteld worden aan het exterieur
5. Gevaarlijke dieren door fokbeleid en/of verkeerde opvoeding
6. Het ontbreken van een vakbekwaamheidtoetsing

Tevens is aandacht besteed aan de mogelijke invloed op het fokkerijbeleid van keurmeesters, bestaande rasstandaarden en de wijze waarop de fokkerij is georganiseerd.

---

¹ Onder erfelijk gebrek wordt verstaan: een overerfbaar defect dat aantoonbaar de gezondheid en/of het welzijn van het dier vermindert.

1.4 Werkwijze

In de periode april – oktober 2005 is de werkgroep 7 keer bij elkaar geweest (zie bijlage 1) Tussentijds is er per post en e-mail gecommuniceerd.

Het blijkt dat het op dit moment ontbreekt aan voldoende wetenschappelijke en objectieve gegevens om te komen tot een verantwoorde analyse van de huidige situatie. Daardoor is er onvoldoende zicht op de precieze aard en de mate van voorkomen van de tijdens de werkconferentie en daarna benoemde knelpunten. Daarnaast moet worden geconstateerd dat de er verschillen zijn tussen de verschillende spelers in de sector in de perceptie van de huidige situatie en de benoemde knelpunten. Daarom heeft de werkgroep er voor gekozen zich nadrukkelijker te richten op de gewenste situatie ('waar willen we naar toe?'), dan op de huidige situatie die moet worden gewijzigd.

- Per thema is aangegeven:
  - wat wordt bedoeld en welke aspecten wel/niet worden behandeld (definitie en afbakening);
  - wat het probleem is;
  - waarvoor de handelaar/ fokker primair verantwoordelijk is;
  - wie een ondersteunende rol kunnen spelen bij de oplossing van het probleem;
  - welke mogelijke instrumenten kunnen worden ingezet.
- Per instrument is aangegeven:
  - spelers, rol van spelers, effectiviteit, draagvlak, kosten, op welke termijn het instrument operationeel te maken is, evt. consequenties voor toezicht en handhaving, risico's, etc.;
  - sterkte – zwakte analyse;
  - welke afspraken moeten worden gemaakt tussen partijen.
- In een matrix zijn vergelijkenderwijs en kernachtig per instrument de belangrijkste karakteristieken weergegeven.

1.5 Leeswijzer

Na een inleiding wordt in hoofdstuk 2 een beeld gegeven van het aandachtsveld, wordt de thematiek uitgewerkt en worden oplossingsrichtingen aangegeven. In hoofdstuk 3 worden de mogelijke instrumenten benoemd en nader uitgewerkt. De instrumenten 'Identificatie en registratie' en 'Certificatie' zijn uitgewerkt in afzonderlijke notities, die eveneens beschikbaar zijn op www.raadvoordierenaangelegenheden.nl

2. THEMATIEK

2.1 Algemene inventarisatie en afbakening van het aandachtsgebied

Het is nauwelijks mogelijk om een volledig sluitende indeling te maken van de partijen die betrokken zijn bij de handel en de fokkerij in de sector honden en katten. Er blijven altijd spelers in het veld die voor sommige aspecten tot de ene en voor andere aspecten tot de andere groep moeten worden gerekend. Dat neemt niet weg dat er duidelijke hoofdgroepen zijn, elk met een eigen specifieke problematiek. Aangezien dit van belang is voor de keuze van het instrumentarium en de wijze waarop de instrumenten moeten worden ingezet, is onderscheid gemaakt tussen een vijftal hoofdgroepen:

- a. **Exterieurfokkers.** Het gaat om de groep mensen die fokt met rashonden en raskatten met als belangrijkste fokdoel (nog beter) te voldoen aan de exterieurstandaard. De raszuiverheid van de dieren wordt aangegeven met een stamboomcertificaat. Een deel van de groep doet mee aan shows (schoonheidsbeoordelingen) en strijdt om de eer de mooiste hond of kat van het ras te hebben. De consument kiest op de eerste plaats voor "het ras" en lijkt zijn overige wensen en eisen nogal eens daaraan ondergeschikt te maken.
De afgifte van stambomen bedroeg in de recente jaren jaarlijks circa 45.000 stuks voor rashonden (Raad van Beheer) en meer dan 17.000 stuks voor raskatten (schatting gebaseerd op "Mooi en Gezond ...", 1999). Dat betekent dat er een omzet van meer dan 30 miljoen Euro aan verkochte raspups en meer dan 8 miljoen Euro aan verkochte raskittens wordt gerealiseerd.
- b. **Georganiseerde beroepsmatige fokkers/handelaren.** Deze groep fokt bedrijfsmatig honden en heeft op de eerste plaats belang bij de continuïteit van hun bedrijven, beroepsmatige kattenfokkers zijn in deze groep niet bekend. Het gaat om ondernemers die werken met inrichtingen die onder de regels van het Honden- en kattenbesluit (HKB) werden goedgekeurd. Het fokdoel wordt direct beïnvloed door de wensen en eisen van de consument. De consument kiest voor een hond van een bepaald type en formaat en verlangt vooral een goede gezondheid en een goed gedrag.
Er worden door deze groep fokkers jaarlijks circa 12 tot 15.000 honden afgezet (8 à 10 duizend gefokt en 4 à 5 duizend uit handel) waarmee een omzet aan verkochte pups tussen 3,5 en 4,5 miljoen Euro wordt behaald. Het gaat vooral om honden van klein formaat.
- c. **Ongeorganiseerde beroepsmatige fokkers/handelaren.** Het betreft een gemêleerd gezelschap. Een deel daarvan zal zeker op continuïteit mikken en belang hebben bij een blijvende positieve reputatie in hun markt. Een ander deel gaat voor het snelle geld op basis van het telkens wijzigende "gat in de markt". Het is een verzameling fokkers/handelaren die als groep niet aanspreekbaar is, die weinig zichtbaar opereert en nauwelijks controleerbaar is.
Over het marktaandeel van de groep is weinig met zekerheid te melden. Mogelijk gaat het om een volume aan honden en omzet dat vergelijkbaar is met de georganiseerde groep.
- d. **Gelegenheidsfokkers.** Op deze groep is eigenlijk helemaal geen zicht, althans niet in termen van volume aan honden en katten en omzet in geld. Het betreft de gefokte nesten die buiten de eerste drie categorieën vallen. Behalve om de incidentele nesten van rasloze honden gaat het bijvoorbeeld ook om stamboomloze (niet-gechipte) rashonden en raskatten die deels heel bewust worden gefokt en afgezet. Zo is bijvoorbeeld nog niet opgehelderd waar de vele duizenden "rasloze" Labradors, Goldens en andere look-alikes vandaan komen die jaarlijks op de markt komen, of waar de vele gecoupeerde Rottweilers, Dobermans en Bouviers vandaan komen die nog steeds worden afgenomen. Het is niet aannemelijk dat de eigenaren die gecoupeerde dieren allemaal persoonlijk in enig buitenland gaan ophalen.

- e. **Handelaren/Wederverkopers.** In de recente periode zien we dat deze groep haar positie versterkt. Het gaat uitsluitend om “snel voldoen aan de actuele vraag in de markt”. De honden (slechts op beperkte schaal katten) worden vooral opgekocht bij fokkers in de voormalige Oostbloklanden. Het lijkt erop dat er een accent voor een deel ligt bij de wat grotere en bijzondere honden (rassen) waarvan in Nederland minder wordt gefokt dan de markt vraagt. We hebben over de fokkerij- en handelsomstandigheden nauwelijks objectieve informatie, net zo min als over de kennis en de mentaliteit van de beroepsgroep. Een deel van de honden wordt vrijwel zeker opgekocht bij exterieurfokkers, de rest komt bij beroepsmatige fokkers vandaan. Vermoedelijk bedraagt het marktaandeel van deze groep tenminste 25 procent van de huidige afzet van honden. Uitgaande van circa 35.000 jaarlijks geïmporteerde en verhandelde honden zou dat een omzet van 15 miljoen Euro of meer betekenen.

***Voetnoot:** In het voorgaande werd uitgegaan van een bestand van circa 1,4 miljoen honden en 2,2 miljoen katten in Nederland. Bij een gemiddelde levensduur van tien jaar voor zowel honden als katten zou daarvoor een jaarlijkse aanwas van circa 140.000 pups en 220.000 kittens nodig zijn.*

Recentelijk publiceerde de Nederlandse Voedingsindustrie Gezelschapsdieren (NVG) de resultaten van haar jaarlijks onderzoek waarin wordt geconcludeerd dat er sprake zou zijn van een huidig aantal van 1,76 miljoen honden en 3,31 miljoen katten in Nederland. Bij dezelfde veronderstelde gemiddelde levensduur voor honden en katten moeten er jaarlijks ruim 176.000 pups en 331.000 kittens worden afgezet.

Slechts van de circa 60.000 honden die door de aanbieders onder a. en b. jaarlijks geïdentificeerd en geregistreerd worden afgezet kennen we de herkomst en de bestemming.

Bij katten is de situatie nog onduidelijker. Slechts een beperkt deel van de onder a. aangeboden dieren wordt geïdentificeerd (gechipt) en geregistreerd. De overige dieren worden voorzien van een op zichzelf nietszeggend afstammingsdocument, een stamboomcertificaat waarin de relatie met het individu waarop het betrekking heeft niet of maar ten dele kan worden gelegd.

Indien de bevindingen van de NVG correct zijn betekent dat voor honden, bij een gemiddelde levensduur variërend van acht tot twaalf jaar, dat er in de categorieën c. tot en met e. veertig tot vijftig procent meer wordt geproduceerd en verhandeld dan hetgeen hiervoor werd aangenomen. Bij dezelfde variatie in levensduur betekent het dat er per jaar tussen 30.000 en 45.000 honden waarop we in het geheel geen zicht hebben, “ergens vandaan” worden aangevoerd.

In een aantal databanken worden honden, katten en andere dieren op basis van vrijwilligheid geregistreerd nadat ze middels een chip geïdentificeerd zijn. Het betreft een registratie die op de eerste plaats van belang is om het actuele eigendom aan te tonen bij verlies en diefstal. Deze registratie heeft nauwelijks toegevoegde waarde in het licht van het inzicht in en toezicht op de fokkerij en handel.

2.2 Kennis en mentaliteit

De criteria “kennis” en “mentaliteit” zijn niet in alle situaties onafhankelijk van elkaar te beoordelen en te beschrijven. Op basis van de bij hen beschikbare kennis en vanuit de cultuur binnen hun groep hebben fokkers (en handelaren) veelal de overtuiging het “goed” en “verantwoord” te doen. Een beoordeling van de situatie door buitenstaanders, zonder de complicatie van beperkte scholing en verstrengelde (economische) belangen, geeft wel eens een wat ander beeld.

De mate waarin het koperspubliek zich kritisch opstelt ten opzichte van de gehanteerde mentaliteit en eigen normstelling van de aanbiedende groep, bepalen de mate van aansluiting van die groep bij de maatschappelijke normstellingen.

- a. **Exterieurfokkers.** Het merendeel van deze groep werd fokker vanuit de fascinatie voor een ras. Het officieel uitgedragen doel van de fokkerij is “het behoud van de rassen”. In de praktijk komt het regelmatig voor dat “streven naar behouden” vervangen wordt door een onderlinge competitie om de beste rasvertegenwoordiger op

de show te kunnen presenteren. Het exterieur is dan het eerste en bepalende fokdoel, wat ertoe leidt dat de gezondheids- en welzijnsaspecten daaraan ondergeschikt worden gemaakt. Een deel van de fokkers meent oprecht dat met deze competitie (en daarmee een eenzijdige selectie op exterieurkenmerken) de toekomst van het ras is gediend. Kennis omtrent de fokkerij en een verantwoord beheer van populaties blijkt in de praktijk geen voorwaarde te zijn om deel te nemen. De kennis die wordt toegepast loopt dan ook nadrukkelijk achter bij het kennisniveau dat we in de sector landbouwhuisdieren aantreffen.

De percentages erfelijke gebreken die we bij rashonden en raskatten aantreffen worden door te veel fokkers als “onvermijdelijk” geaccepteerd. In **bijlage 2**, wordt aan de hand van voorbeelden enig zicht gegeven op de aard en de omvang van deze onvermijdelijk veronderstelde gezondheids- en welzijnsproblemen bij rashonden.

Meer dan 90 procent van de fokkers in deze groep zijn “**hobbyfokkers**” (zie **tabel 1.**), mensen die vanuit liefde voor het ras (relatief) kleinschalig fokken. Bij het merendeel van deze groep echter ontbreekt de elementaire biologische en foktechnische kennis. Hetgeen zij zich eigen maken in termen van kennis en mentaliteit doen ze op “in de praktijk”, nemen ze over van de “ervaren” fokkers, van degenen die de toon zetten binnen hun ras.

Binnen het segment opereert een aantal “grote” fokkers met aanzienlijke economische belangen. Deze fokkers kunnen ook als “beroepsmatig” worden aangemerkt. Een schatting op basis van een steekproef (de periode van 1 januari 1992 tot en met 31 december 2000) uit het Nederlands Hondenstamboek (NHSB) leert dat 81 fokkers (0,39% van de fokkers) 10% van de nesten produceerde. Omgerekend tegen huidige pupprijzen genereerden ze een gemiddelde jaaromzet van circa € 45.000,--.

Veel van deze grote fokkers hebben ook nog dekruen en beïnvloeden via het verkopen van dekkingen de ontwikkelingen in hun ras nog verdergaand. Uiteraard kan dit nog tot aanzienlijke neveninkomsten leiden. Het is deze groep fokkers die te veel het beeld van het ras bepaalt.

Tabel 1.: Aantallen en percentages fokkers, gesorteerd van groot naar klein, en hun bijdrage aan de totale productie aan rashonden in de periode 1 januari 1992 tot en met 31 december 2000 (bron: NHSB, Raad van Beheer)

aantal fokkers	% van de fokkers	aantal nesten	% van de gefokte nesten	Aantal pups
81	0,39	11100	10	55923
259	1,24	22200	20	111847
553	2,65	33301	30	167770
991	4,74	44401	40	223694
1629	7,79	55501	50	279617
2570	12,29	66601	60	335540
4013	19,20	77701	70	391464
6398	30,61	88802	80	447387
11068	52,94	99902	90	503311
20905	100,00	111002	100	559234

De tabel laat zien dat in deze steekproef over negen kalenderjaren minder dan 8 procent van de fokkers (1629 fokkers) samen de helft van de nesten fokt. Zij fokten tezamen ruim 55 duizend nesten hetgeen resulteert in gemiddeld bijna 3,8 nest per fokker per jaar. In de zin van het Honden- en Kattenbesluit (HKB) zijn zij aan te

merken als beroepsmatige fokkers. De overige 19.276 fokkers (ruim 92 procent van de fokkers) mogen we beschouwen als hobbyfokkers.

Over het aandeel van “bedrijfsmatige” raskattenfokkers (de fokkers met meer dan zes nesten per jaar) zijn geen recente gegevens beschikbaar. In de periode 1995-1997 betrof het 4,7 procent van de fokkers die samen 18,7 procent van de nesten produceerden (Gerrits et al., 1999: Bedrijfsmatige Raskattenfokkerij in Nederland).

We nemen aan dat de situatie voor raskatten niet wezenlijk gewijzigd is in de achterliggende jaren, zekerheid daarover hebben we uiteraard niet. Voor raskatten zijn er minder fokkers met aanzienlijke economische belangen dan bij rashonden.

- b. **Georganiseerde beroepsmatige fokkers/handelaren.** Omwille van de continuïteit van hun bedrijven zal deze groep fokkers zich moeten scholen, of op z'n minst de benodigde vakkennis elders moeten betrekken (inkopen). Omdat ze als onderneming een zichtbare positie in hun markt hebben, worden deze fokkers ook afgerekend op tekortkomingen van hun dieren en zullen ze oplossingen moeten vinden om herhaling van geconstateerde negatieve fenomenen te voorkomen.

Over het niveau van kennis binnen de groep is weinig bekend. Feit is dat degenen die onvoldoende (gezondheids- en welzijns-) kwaliteit leveren, zich uiteindelijk uit de markt prijzen. Daarmee worden op termijn eventuele kennis- en mentaliteitstekorten middels in- en externe sancties bijgestuurd.

- c. **Ongeorganiseerde beroepsmatige fokkers/handelaren.** Voor zover ze zich als herkenbaar en vindbaar bedrijf profileren geldt voor deze groep hetzelfde als voor de voorgaande groep. Het lijkt erop dat de meeste binnen dit segment vooral voor het commerciële korte termijn succes gaan en wat minder denken in termen van de continuïteit op basis van lange termijn relaties met hun markt. Daarmee zijn ze minder vatbaar voor correcties vanuit de markt.

Over het kennisniveau binnen deze groep is geen enkele uitspraak te doen. Ten aanzien van de mentaliteit kunnen we slechts opmerken dat fokkerij en levering van dieren zonder aanspreekbaar te zijn voor de kopers en zonder enige nazorg niet passend is bij de opvattingen en normen zoals die in de maatschappij leven.

- d. **Gelegenheidsfokkers.** Omdat het om een bonte verzameling van fokkers gaat, betreft het de moeilijkst classificeerbare groep in termen van kennis en mentaliteit. In principe gaat het om de particulieren wiens teef of poes per ongeluk met een nestje thuis komt en om degenen die bewust af en toe een nestje fokken met rasloze honden of katten. Bij honden gaat het vooral om gerichte fokkerij, om nesten die bewust worden gefokt. Bij katten gaat het hoofdzakelijk om nesten van vrijstruïnende dieren, er wordt maar heel beperkt gericht gefokt met rasloze katten. Het kennisniveau van deze fokkers zal niet anders zijn dan hetgeen we bij exterieurfokkers waarnemen, voor hun mentaliteit geldt hetzelfde.

Tot deze groep horen eigenlijk ook de exterieurfokkers die incidenteel of regelmatig honden en katten als ongechipt “bijproduct” afzetten. Zij zetten daarmee dieren in de markt waarvan de herkomst moeilijk of niet te traceren is. In principe zouden we deze fokkers, zeker degenen die dit regelmatig doen, ook bij de voorgaande groep kunnen indelen. Een deel van deze fokkers schiet ten aanzien van het criterium mentaliteit dramatisch tekort. Ze geven openlijk toe de ongeïdentificeerde nesten af te zetten om daarmee beperkende regels zoals het coupeerverbod en het maximale aantal nesten per teef (per jaar en in totaal) te omzeilen.

- e. **Handelaren/Wederverkopers.** Bij gezelschapsdieren zoals honden en katten past eigenlijk geen tussenhandel die het gat tussen anonieme aanbieders en anonieme kopers overbrugt. De maatschappij acht zich medeverantwoordelijk voor het wel en wee van deze dieren en wil enig zicht hebben op de fokkerijen waar ze

vandaan komen, op de omstandigheden in het handelstraject en op het functioneren van de dieren nadat ze zijn afgezet. Deze aspecten onttrekken zich aan de publieke waarneming.

Over het kennisniveau van deze groep aanbieders hebben we geen enkele informatie, de bedrijfstak en met name de mentaliteit die daaraan ten grondslag ligt worden vanuit de maatschappij bekritiseerd.

2.3 Fokkerij en selectie

De basis voor de structurele gezondheids- en welzijnsproblemen bij honden en katten wordt in de fokkerij en de selectie gelegd. De in de exterieurfokkerij nagestreefde fokdoelen en de daar toegepaste fok- en selectiemethoden leiden onvermijdelijk tot ongewenste neveneffecten. Door het toepassen van meer inteelt dan voor het behoud van rassen noodzakelijk is, wordt niet alleen een hoger percentage dieren “fokzuiver” voor de gewenste kenmerken, ook voor de erfelijke gebreken. Om dezelfde reden zien we de erfelijke variatie (en daarmee de respons-range) afnemen in het immuunsysteem en in andere vitale fysiologische systemen. Bovendien, door een deel van de rassen (genetische groepen) tot een karikatuur te maken van hetgeen ze van oorsprong waren, creëren we biologisch disfunctioneren op basis van verkeerde combinaties van op zichzelf “goede” genen.

Het is niet mogelijk een volledige opsomming te geven van rassen en hun problemen. We kunnen slechts voorbeelden noemen. Daar waar rassen genoemd worden zijn die niet per definitie “de meest erge”, het zijn wel zeer herkenbare voorbeelden.

2.3.a Erfelijke gebreken

Bij erfelijke gebreken hebben we te maken met gezondheids- en welzijnsstoornissen ten gevolge van defecte genen. Erfelijke gebreken komen in zeer lage frequenties bij alle plant- en diersoorten voor, ze horen bij het leven. Meestal drukken we ze uit in promillen of fracties daarvan. Bij de niet-ingeteelde populaties van dieren (bastaardpopulaties) komen de meeste van deze afwijkingen maar heel beperkt voor, we vinden daar slechts bij hoge uitzondering frequenties boven één procent.

Bij de gesloten populaties, ook van rashonden en raskatten, zien we dat de frequenties van erfelijke gebreken toenemen met het stijgen van het inteelniveau. We spreken daar al snel over procenten, soms zelfs over tien procent en meer. Uit onderzoek van de Raad van Beheer (aselecte steekproeven bij een dertigtal rashondenpopulaties, gegevens van circa 13.500 honden) blijkt dat vrijwel elk ras wel een aantal afwijkingen van dit type heeft met een frequentie van 5 à 10 procent.

Bij raskatten hebben we slechts beperkte gegevens over de frequenties waarmee erfelijke gebreken voorkomen. De notities van de Stichting Overleg Platform van de Nederlandse Cat Fancy “Fokken, wat doen wij er zelf aan” (1998) en “Mooi en gezond” (1999) geven overzichten van voorkomende problemen. Deze rapporten melden de problemen, geven echter geen inzicht in frequenties. We kunnen echter met zekerheid stellen dat de situatie bij raskatten niet anders is dan bij rashonden.

In **bijlage 2**, worden enkele voorbeelden gegeven van erfelijke afwijkingen die binnen rashonden- en raskattenpopulaties tengevolge van het gevoerde fokbeleid tot een probleem werden.

2.3.b Type-overdrijving

Zowel bij rashonden als bij raskatten vinden we een aantal afwijkingen die een direct gevolg zijn van overdreven gefokte exterieurkenmerken. Bij de rasloze honden en katten vinden we die afwijkingen nauwelijks, tenzij het gaat om “look-alikes”, de stamboomloze dieren die uit de stamboompopulatie afkomstig zijn en de dieren die hieruit in volgende generaties werden gefokt. Het zijn afwijkingen die ontstaan omdat er te zwaar wordt geselecteerd op één of een beperkt aantal aspecten van het dier terwijl de overige organen en orgaansystemen zich onvoldoende daaraan aanpassen. Het meest heldere voorbeeld is het formaat. Middels selectie kunnen we desgewenst onze dieren alsmaar kleiner maken, het skelet en de overige structurelementen van het lichaam veranderen mee. Alleen het hersenvolume past zich niet (of

maar heel langzaam) aan, aan de nieuwe beschikbare ruimte. Daarmee worden dieren gefokt die levenslang open fontanellen hebben.

Ook het omgekeerde gebeurt, we selecteren bij sommige rassen op alsmaar groter wordende dieren. De inwendige orgaansystemen passen zich onvoldoende daaraan aan en we zien een toenemend percentage maagtorsies binnen het ras. We nemen verder een verhoogd percentage ledematen- en wervelkolomproblemen waar bij dergelijke “te groot” geworden rassen. De kern van deze problemen is dat de functionele koppelingen worden verstoord, de onderlinge afstemming tussen organen en orgaansystemen wordt ontwricht.

In **bijlage 2**. worden enkele voorbeelden gegeven van afwijkingen die binnen rashonden- en raskattenpopulaties tengevolge van typeoverdrijving tot een probleem werden.

2.3.c *Vitaliteitskenmerken*

Met het toenemen van het inteelniveau neemt de vitaliteit af. Vitaliteit kunnen we definiëren als “de mate waarin het dier in staat is een normaal kwalitatief hoogwaardig leven te leiden en adequaat om te gaan met alle soorten van invloeden vanuit het milieu”. Vitaliteitverlies is het resultaat van degeneratie in alle aspecten van het functioneren van het dier, alle fysiologische systemen functioneren minder adequaat.

Bij afnemende vitaliteit zien we een verhoogde gevoeligheid voor infectieziekten en andere bedreigende en ziekmakende omgevingsfactoren, er treden storingen op in alle aspecten van de fertiliteit en het percentage bange en nerveuze dieren neemt toe. Ten gevolge van vitaliteitverlies zien we bij nogal wat rassen een verkorting van de gemiddelde levensduur.

Er zijn voldoende voorbeelden van rassen met aantoonbaar vitaliteitverlies. Het gaat om bijvoorbeeld de Berner Sennenhonden en de Duitse Doggen die maar een half hondenleven lang mee gaan, of om de circa 25 procent keizersneden die inmiddels bij beide rassen kennelijk noodzakelijk zijn. Het gaat ook om Cavalier King Charles Spaniels en Duitse Doggen die in de eerste vijf jaren van hun leven globaal drie maal zoveel gezondheids- en welzijnsproblemen krijgen als Staffordshire Bull Terriers en Border Collies.

2.3.e *Verdeling van verantwoordelijkheden*

Wellicht ontstaat de indruk dat de exterieurfokkerij en de daaruit voortvloeiende fokkerij van look-alikes onevenredig veel aandacht krijgt ten aanzien van erfelijke problemen. De realiteit is echter dat structurele genetische problemen onlosmakelijk verbonden zijn met dit type fokkerij. De oorzaak ligt in het overmatig toepassen van inteelt en in de eenzijdige selectie ten gunste van biologisch niet-relevante (soms zelfs schadelijke) exterieurkenmerken in gesloten populaties. Dat heeft geleid tot percentages erfelijke problemen die het tienvoudige en méér zijn van hetgeen we in niet-ingeteelde “open” populaties vinden. De enige categorieën dieren die deze percentages evenaren zijn de look-alikes die rechtstreeks voortkomen uit de exterieurfokkerij. Daarmee komt negentig procent of meer van het totaal aan structurele genetische problemen bij honden voor rekening van een kwart, in ieder geval minder dan de helft, van het aantal jaarlijks afgezette honden. Bij katten levert de exterieurfokkerij een kleiner aandeel in de jaarlijkse totale afzet, echter ook hier gaat het om de vergelijkbaar belangrijkste bron van erfelijke tekortkomingen in gezondheid en welzijn.

In het rollenspel waar het gaat om de verantwoordelijkheid voor de structurele gezondheids- en welzijnsproblemen is dit deel van de sector niet erg duidelijk. Elk van de betrokken groeperingen kan uitleggen dat anderen op de eerste plaats verantwoordelijk zijn voor wat er gebeurt. Fokkers onttrekken zich aan de erkenning van hun eigen verantwoordelijkheid door te verwijzen naar de keurmeesters, die nu eenmaal deze eisen stellen, of naar de consument, die dit nu eenmaal wil.

Raszuivere honden en katten: Het is een gegeven dat de individuele fokker in zijn eentje weinig kan veranderen wanneer het om dieren uit een gesloten populatie gaat. Hij is voor zijn aanvullend fokmateriaal aangewezen op de andere fokkers en zal in de gezamenlijke genenpool op zoek moeten naar partners voor zijn fokdieren. Ook de rasverenigingen hebben nauwelijks mogelijkheden om de ontwikkelingen te sturen, ze hebben geen ander instrumenten dan uitleggen en

overtuigen, ze kunnen geen bindende selectieregels opleggen. Fokkers van rashonden die hun gang willen gaan, krijgen nog steeds stambomen voor hun pups, omdat de stamboom uitsluitend wordt gezien als afstammingsbewijs van de hond. Stambomen zijn in principe documenten bedoeld om de verwantschap van het dier met de rest van de populatie aan te geven. Echter, vrijwel alle kattenstamboeken doen daar meer mee. Ze verbinden aan de afgifte van hun stambomen voorwaarden betreffende de gezondheid en het welzijn van de fokdieren en de kittens. De kwaliteit van die dwingende regels verschilt per stamboek. Het Nederlands stamboek voor rashonden (NHSB), kent een dergelijke regelgeving niet, het enige criterium is daar de raszuiverheid. Bij raskatten, waar dus wel extra regels worden gekoppeld aan het verlenen van een stamboom, gaat de fokker die het met de regels van zijn stamboek niet eens is naar een wat minder streng stamboek en krijgt daar alsnog stambomen voor zijn kittens.

De Raad van Beheer is wel voornemens om in de toekomst fokkers van rashonden voor het tuchtcollege te brengen als zij zich niet aan de randvoorwaarden van het basisfokreglement houden. Het tuchtcollege kan dan sancties opleggen.

Een deel van de keurmeesters onttrekt zich nog steeds aan de eigen verantwoordelijkheid voor gezondheids- en welzijnsproblemen, zij melden dat zij niks anders kunnen dan de standaard toepassen. Dat ze vaak een extreme interpretatie van die standaard toepassen, wordt niet ter sprake gebracht. In een deel van de gevallen betreft het keurmeesters die liefhebber zijn en vroeger ook fokker zijn geweest. Ook lijkt bij hen het inzicht nogal eens te ontbreken, dat er een verband is tussen een extreem exterieur en gezondheids- en welzijnsbeperkingen. Bovendien, keurmeesters die al te kritisch zijn ten aanzien van gezondheid en welzijn lopen het risico daarna steeds minder te worden uitgenodigd voor keuringen.

In dezelfde lijn reageren stamboekvoerende organisaties en de rasverenigingen. Ze geven aan weinig te kunnen doen, ze zijn gebonden aan internationaal opgestelde standaarden (o.a. Fédération Cynologique Internationale (FCI) en Fédération International Feline (FIFé)) en bovendien keuren er vaak buitenlandse keurmeesters, die hebben ze ook niet in de hand, zo luidt de stelling. De vraag naar de eigen verantwoordelijkheid in deze wordt niet beantwoord.

In een aantal landen worden de keurmeesters door hun nationale kennelclub geïnstrueerd alle dieren te diskwalificeren die op enigerlei wijze tekort schieten in termen van gezondheid of gedrag. Daarmee wordt in ieder geval een heldere stelling betrokken, de fokkers wordt gewezen op het belang van deze aspecten. In Nederland bestaat er een opleiding met daaraan gekoppelde toetsing voor hondenkeurmeesters. Een dergelijke opleiding ontbreekt voor kattenkeurmeesters.

Hoe we dit ook wenden of keren, de fokker is en blijft verantwoordelijk voor de fokproducten die hij de maatschappij in stuurt. Het is de fokker die het besluit neemt om te fokken, ondanks dat hij in een aantal gevallen weet (weten kan) dat een deel van de raszuivere dieren die hij fokt, gedoemd zal zijn te lijden ten gevolge van erfelijke problemen. Het is de fokker die zijn eigen belangen voorrang geeft boven de dierenbelangen. Het is ook de fokker die nalaat zijn rasvereniging en zijn stamboekvoerende organisatie onder druk te zetten om tot gezamenlijk gezondheids- en welzijnsbeleid te komen.

De rasverenigingen en de stamboekvoerende organisaties zijn op de eerste plaats de belangenbehartigers van de fokkers. Er is altijd het risico voor zittende bestuurders, zodra ze beleid aanzetten dat door de fokkers als "strijdig met hun belangen" wordt ervaren, dat ze per eerstvolgende algemene ledenvergadering worden gecorrigeerd en desnoods worden afgezet en vervangen. In de raskattenfokkerij is die sturing door de fokkers wat minder duidelijk zichtbaar. Fokkers die hun belangen onvoldoende behartigd zien, hebben de mogelijkheid uit te wijken naar een andere vereniging en een ander stamboek in binnen en buitenland.

Er worden binnen de exterieurfokkerij ook initiatieven genomen om de bestaande situatie te verbeteren. Zo heeft de Raad van Beheer samen met de Rijksuniversiteit in Utrecht een pilotproject aangezet om tot fokadviezen te komen. Het is de bedoeling dat deze vorm van advisering binnen vijf jaar voor alle rasverenigingen beschikbaar komt. Evenzo zijn er de rasverenigingen die een actief beleid voeren op het gebied van gezondheid en welzijn. Bijvoorbeeld de Nederlandse

Labradorvereniging heeft een voortdurend contact met de afdelingen van de Veterinaire Faculteit in Utrecht en heeft daarmee een intensieve samenwerking bij het zoeken naar oplossingen voor problemen die binnen het ras voorkomen. Ook andere rasverenigingen, zoals van de Shetland Sheepdog, de Basset Fauve de Bretagne en de Duitse Brak hebben laten zien dat ze middels een actieve aanpak de problemen aanzienlijk kunnen beperken. Verder zijn er groepen fokkers (onder andere voor de Ierse Wolfshond en de Berner Sennenhond) die zich buiten de erkende rasverenigingen hebben georganiseerd om samen te werken aan de gezondheid van hun ras. Het probleem voor al die rasverenigingen en groepen fokkers is, dat zij slechts de medewerking hebben van degenen die vrijwillig deelnemen. Ze kunnen geen gezondheids- en welzijnsbeleid "opleggen".

Ook in de raskattenwereld zien we soortgelijke ontwikkelingen van de grond komen. De Nederlandse Raskattenvereniging (NRKV) heeft het initiatief genomen om identificatie heel actief te bevorderen opdat er gezondheidsgegevens kunnen worden verzameld. Zo ook maken de Ragdollclub Benelux en de Dutch Royal Ragdoll Club zich op om samen te werken met Amerikaanse onderzoekers die DNA-markers voor Hypertrofe Cardiomyopathie (HCM) hopen te vinden. Echter, ook hier geldt het probleem dat de voortrekkers volledig zijn aangewezen op de vrijwillige deelname van fokkers en eigenaren.

Overige honden en katten: In de overige fokkerij en in de handel liggen de verhoudingen wat eenvoudiger. Er zijn geen regels die het gebruik van fokdieren binnen een of andere gedefinieerde groep voorschrijven, er zijn geen exterieurstandaarden en er zijn geen meekijkende en meebeoordelende personen of instanties waarop de verantwoordelijkheid kan worden afgewenteld. De verkoper, als hij al wordt aangesproken op de gezondheids- en welzijnskwaliteit van de verkochte dieren, kan hooguit nog verwijzen naar de afnemer die dit type dieren nu eenmaal wil. En ook hier geldt, degene die dieren in de markt zet is en blijft ten volle aanspreekbaar op de kwaliteit daarvan, hij draagt de volle verantwoordelijkheid voor structurele gezondheids- en welzijnsproblemen.

2.4 Gevaarlijke dieren

Bij katten kennen we geen "gevaarlijke dieren", althans niet in de zin dat ze een maatschappelijk probleem vormen. Waar het gaat om gevaarlijke honden moeten we onderscheid maken tussen twee soorten van bedreigingen, dominantie-agressie en angst-agressie. Ten aanzien van dominantie-agressie kunnen we nog een verder onderscheid maken.

Bij een aantal hondenrassen wordt dominantie uitdrukkelijk bevorderd in de selectie. Het gaat om de bewuste selectie ten gunste van een gedragstype dat tot maatschappelijke risico's leidt. Een ras zoals bijvoorbeeld de Rottweiler moet een "stevig" karakter hebben, het is een hond die dus ook een stevige baas nodig heeft. Dit soort rassen trekt een publiek aan dat gecharmeerd is van de stoerheid van het ras maar niet altijd even geschikt is daar ook adequaat mee om te gaan. In handen van een houder die de signalen van de hond onvoldoende begrijpt en corrigeert kan de hond de leiding nemen en tot een gevaar voor de omgeving worden. Dit probleem zien we bij een aantal (met name dogachtige) hofhonden.

Voor deze rassen is de MAG-test (maatschappelijk aanvaardbaar gedragstest) ontwikkeld die voor een aantal rassen verplicht is om voor de afgifte van stambomen bij nakomelingen in aanmerking te komen.

Binnen de groep van rassen waarvoor dominantie een gewenst kenmerk is zijn er fokkers en houders (africhters) actief met het bewust bevorderen en ontwikkelen van "te beheersen agressief gedrag" bij hun honden. Het gaat vooral om de rassen Duitse en Mechelse Herder, Doberman en Rottweiler. Het zichtbare deel van die africhters werkt met honden uit de hiervoor genoemde groep of met de wat fellere bastaarden tussen die rassen en tracht de honden op te leiden voor politie- en beveiligingswerk. De honden worden geselecteerd op de "wil tot werken" en worden getraind om "beheersbaar geweld" toe te passen. Met enige regelmaat zijn er meldingen van dieren waarbij de agressie kennelijk "minder beheersbaar" is. In een deel van die gevallen gaat het om dieren die de vereiste diploma's niet behaalden en die vervolgens in handen kwamen van particuliere eigenaren die daar niet helemaal of helemaal niet mee om kunnen gaan.

Geheel los van de voorgaande groepen zijn er mensen die agressieve honden fokken omwille van de agressie. Deze groepering is de fase van honden die tot zuivere rassen behoren al lang voorbij en maakt gebruik van de heterosis die optreedt bij kruisingsproducten tussen dogachtigen en terriers. Deze uiterst felle, sterke en gevaarlijke honden worden na gerichte training ingezet bij hondengevechten en stroperijen. Evenals bij de voorgaande groep geldt ook hier, dat een deel van de honden die op enigerlei wijze "niet aan de maat" blijken, wordt afgezet in de consumentenmarkt. Het gaat deels om een koperspubliek dat gecharmeerd is van het type hond maar daar absoluut niet mee om kan gaan. Dat dit tot maatschappelijk zeer onaanvaardbare situaties leidt, spreekt helemaal voor zich.

Behalve de voorgaande vanuit dominantie reagerende groepen kennen we de honden die vanuit angst, nervositeit en onzekerheid gevaarlijk kunnen zijn. Het treedt vooral op als "neven-effect" van de hiervoor besproken fokkerij- en selectiemethoden als uiting van inteeltdegeneratie. Dit probleem is in aantallen vele malen groter dan de voorgaande problemen. Het kan elk ras en elke lijn treffen waarin het inteeltniveau te hoog is geworden. Uit onderzoek van de Raad van Beheer bleek bijvoorbeeld dat circa tien procent van de Golden Retrievers en ruim zestien procent van de Dalmatische Honden last heeft van angst en/of nervositeit. In principe zijn dat de potentiële angstbijters.

In de kattenfokkerij wordt waargenomen, dat gedomesticeerde katten worden gekruist met wilde katachtigen. De voorbeelden komen vooral uit landen om ons heen. In welke mate dergelijke activiteiten ook in Nederland plaatsvinden is niet bekend. De kruisingsproducten en ook de individuen uit de tweede generatie zijn vaak onhandelbare dieren, die niet kunnen worden gehouden in een gewone huiselijke situatie. Dit is een onwenselijke ontwikkeling.

Hierbij moet worden opgemerkt dat het op grond van de Flora en faunawet verboden is om dieren van bepaalde beschermde inheemse of uitheemse diersoorten of van bepaalde niet beschermde uitheemse diersoorten onder zich te hebben, binnen of buiten Nederlands grondgebied te brengen, te vervoeren, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te kopen of te koop te vragen, etc. Katachtigen waarvoor dit verbod geldt zijn: Bengaalse kat, Canadese Lynx, Caracal, Poema, Roestkat, Rode Lynx, Jagoeoroendi of Otterkat, Leeuw, viverridae of fretkat en kruisingen van de genoemde soorten. Er zijn echter voorbeelden van kruisingen bekend waar andere dan de hier genoemde wilde katachtigen zijn betrokken.

2.5 Houderij-aspecten

Behalve de problemen die vanuit de fokkerij en selectie worden veroorzaakt (al dan niet aangevuld met een opvoeding of africhting die maatschappelijk onaanvaardbaar gedrag bevordert) kennen we ook de gezondheids- en welzijnsproblemen vanuit een tekortschietende huisvesting en verzorging. In het voorgaande gaven we al aan dat de scheiding tussen gebrek aan kennis en een tekortschietende mentaliteit niet altijd helder is. Dat geldt bij de houderij net zozeer als bij de fokkerij. In nogal wat situaties waarin de gezondheid en het welzijn van dieren wordt geschaad hebben we te maken met fokkers, handelaren en houders die oprecht meenden "het zo goed mogelijk te doen". Ontbrekende kennis is daar het basisprobleem.

Dat neemt niet weg dat er in het grensgebied van kennistekorten en mentaliteit nog wel eens concessies worden gedaan waarbij de mensenbelangen onterecht voorrang krijgen boven de dierenbelangen. Het gaat in de hobby sfeer vaak om "uit de hand gelopen" situaties, het opgroeiende nest dat te lang onverkocht bleef en noodgedwongen in een niet-adequate voorziening werd ondergebracht (opgeslagen) of om de fokker die wat meer dieren houdt dan zijn houderijvoorzieningen eigenlijk toelaten. Zodra dit soort situaties structureel en blijvend worden is er sprake van een wezenlijk mentaliteitsprobleem.

Daar waar het verwerven van inkomsten (mede) een belangrijke drijfveer is bij de fokkerij en houderij ligt de beoordeling wezenlijk anders. Daar gelden geen verzachtende omstandigheden van tijdelijk uit de hand lopende situaties, daar ligt de volle verantwoordelijkheid voor een voldoende kwaliteit van de houderij-omstandigheden. Tekortkomingen daarin zijn onaanvaardbaar.

Bij alle groepen in de sector komen we (incidenteel?) huisvestings- en verzorgingssituaties tegen die onaanvaardbaar zijn en waarvoor geen enkele verzachtende omstandigheid geldt. Het meest vatbaar voor dit soort situaties zijn de “minder zichtbare” beroepsmatige fokkers en de handelaren/wederverkopers. Met name voor de laatste groep is houderij op de eerste plaats een zaak van tijdelijke opslag van handelsvoorraad hetgeen niet altijd uitnodigt tot het geven van een hoge prioriteit aan de kwaliteit van de verzorging en van de tijdelijke onderkomens.

Het basisprobleem is dat we geen zicht hebben op het merendeel van de stromen van honden en katten op het traject tussen producent en consument, evenals op de personen die deze stromen organiseren. Daarmee blijft het gissen naar de werkelijke omvang van tekortkomingen in huisvesting en verzorging. We kunnen slechts op basis van de geconstateerde wantoestanden (incidenten) en de veronderstelde drijfveren van de betrokkenen inschattingen maken van hetgeen tekort schiet.

In de sfeer van huisvesting en verzorging nemen de pensions en de asielen een bijzondere plaats in. Het gaat om tijdelijke huisvesting van honden en katten waarbij in principe het startpunt is (moet zijn) dat er recht moet worden gedaan aan de behoeften van het dier. Een deel van de pensions en asielen is gecertificeerd en geeft daarmee de maatschappij zicht op kwaliteitsgaranties voor de geboden houderij-omstandigheden. Bij de instellingen die niet deelnemen aan enig certificatietraject ontbreekt dat zicht, is er hooguit het toezicht vanuit de markten die zij bedienen. Over de kennis en de mentaliteit bij niet-gecertificeerde pensions en asielen is geen informatie beschikbaar. Volgens het “Plan van Aanpak” zullen beide groepen mee in overweging worden genomen bij de beoordeling van in te zetten stuurinstrumenten. Vanuit de werkgroep wordt aangegeven dat het zinvol kan zijn daarin ook de overige instellingen te betrekken die tijdelijk honden en/of katten onder hun verantwoordelijkheid nemen. Het gaat hier om instellingen zoals uitlaatservices, trimsalons, hondentrainers, hondenscholen en al wat er verder nog aan dienstverlenende ondernemingen en instellingen is die buiten het aandachtsgebied “handel en fokkerij” vallen.

2.6 Samenvattende probleemschets

Als we het voorgaande overzien, kunnen we hieruit een aantal problemen destilleren die van toepassing zijn op de handel en fokkerij van honden en katten.

Gebrek aan zicht op omvang en aard van het aandachtsgebied

Vooraleerst moet worden geconstateerd dat we onvoldoende zicht hebben op:

- de dieren, d.w.z. op de aantallen, de stromen, de herkomst en de mate van voorkomen van gezondheids- en welzijnsproblemen;
- de betrokken personen (aantal, activiteiten, kennis en bekwaamheid).

Dit is een gevolg van het feit dat de organisatiegraad binnen het betreffende aandachtsgebied beperkt is, veel activiteiten zich in de (semi)particuliere sfeer afspelen, een naar schatting belangrijk deel van de bedrijfsmatige spelers niet als zodanig geregistreerd staan, er geen dekkende identificatie en registratie is en het ontbreekt aan structureel toezicht op de spelers.

Tekortschietend fok- en selectiebeleid

In de exterieurfokkerij vinden we een hogere inteeltgraad dan voor het in stand houden van de rassen noodzakelijk is. Dit leidt tot een te hoog percentage erfelijke gezondheids- en welzijnsproblemen, die het directe gevolg zijn van ver doorgevoerde exterieurselectie. Hieraan ten grondslag liggen onvoldoende kennis ten aanzien van de fokkerij en het zich conformeren aan het beleid van rasverenigingen of stamboekvoerende organisaties en een strakke interpretatie van de rasstandaarden.

Ook in de fokkerij van de “look-alikes” vinden we vergelijkbare niveau’s van erfelijke afwijkingen. Voor deze fokkerij is er onvoldoende zicht op het kennisniveau. Bij een deel van de betrokken fokkers zijn economische motieven (mede) bepalend voor het gevoerde fok- en selectiebeleid.

Gevaarlijke dieren door fokbeleid

Er worden honden gefokt en getraind (raszuiver en als kruising) met een 'stevig' of ronduit agressief karakter. Een klein deel van deze honden wordt gefokt voor gebruiksdoelen die maatschappelijk onaanvaardbaar zijn (hondengevechten, stroperijen, etc.), de overige worden voor "geaccepteerde" toepassing van agressie gefokt. Een deel van deze honden blijkt niet te voldoen voor het aanvankelijk beoogde gebruiksdoel. Deze honden worden veelal afgezet op de consumentenmarkt en blijken dan, zeker in handen van onbekwame houders of houders met een verkeerde mentaliteit, aanleiding te kunnen geven tot maatschappelijk onaanvaardbare situaties.

Een aanzienlijk grotere groep honden wordt ten gevolge van te ver doorgevoerde inteelt bang en/of nerveus. Het zijn de honden uit deze groep die de meeste bijtincidenten veroorzaken. Het gaat hierbij, behalve om een maatschappelijk probleem, om een welzijnsprobleem dat wordt opgelost indien we er in slagen het hiervoor genoemde tekortschietende fok- en selectiebeleid wezenlijk te verbeteren.

Daarnaast is er een groep honden die gedragsproblemen vertonen als gevolg van een onvoldoende socialisatie in de eerste levensweken. Dit kan zowel het gevolg van onvoldoende kennis zijn als van een bedrijfsvoering, waarbij om economische redenen onvoldoende tijd en stimuli worden ingebouwd die moeten leiden tot een verantwoorde socialisatie van de pups.

Tekortschietende huisvesting en verzorging

Op basis van incidentele waarnemingen is bekend dat er bij elke van de genoemde categorieën spelers situaties voorkomen waarbij de huisvesting en verzorging op onaanvaardbare wijze tekortschieten. De mate waarin dit het geval is, is onbekend. Zowel een tekort aan kennis als een verkeerde mentaliteit spelen hierbij een rol. Vooral de niet georganiseerde en vaak ook niet geregistreerde (semi)beroepsmatige fokker en handelaren/wederverkopers lijken vatbaar voor tekortkomingen op dit gebied.

2.7 Oplossingsrichtingen

Aangezien er onvoldoende objectieve gegevens zijn over de aard en de mate van voorkomen van de tijdens de werkconferentie en daarna benoemde knelpunten en perceptie van de verschillende spelers op dit punt verschilt, heeft de werkgroep er voor gekozen zich nadrukkelijker te richten op de gewenste situatie ('waar willen we naar toe?') dan op de huidige situatie, die moet worden gewijzigd. De werkgroep heeft zich dus vooral gericht op de doelsituatie en aangegeven aan welke criteria de doelsituatie zou moeten voldoen.

Hierbij zijn de volgende criteria aangegeven:

Transparantie van de sector

Voldoende zicht op de dieren, de gezondheids- en welzijnsproblemen binnen populaties, actoren binnen de handel en fokkerij en actoren die andere bedrijfsmatige activiteiten verrichten zoals, dierenasielen en pensions. Dit is een noodzakelijke basis voor sturing en (zelf)regulering met het doel het welzijn van de betrokken dieren te borgen.

Mogelijke Instrumenten: I&R, meldpunten, certificatie

Betrokkenen voelen zich verantwoordelijk / beschikken over de juiste mentaliteit

De betrokken fokkers, handelaren/wederverkopers en asiel- en pensionhouders zijn zich er volledig van bewust dat zij primair verantwoordelijk zijn voor het welzijn van de dieren die zij produceren, verhandelen, houden en verzorgen. Het belang van de dieren is niet per definitie ondergeschikt aan het eigen belang. Dit betekent dat men terdege rekening houdt met gezondheids en welzijnsrisico's als gevolg van fok- en selectiebeleid en dat men bij het 'in de markt zetten' van (agressieve) dieren rekening houdt met mogelijk maatschappelijk onaanvaardbare consequenties.

Een afgeleide verantwoordelijkheid berust bij actoren zoals keurmeesters, Raad van Beheer, rasverenigingen, VBK, beroepsverenigingen, dierenartsen en consumenten.

Mogelijke Instrumenten: voorlichting, educatie, certificatie, tuchtrect

Betrokkenen beschikken over voldoende kennis

Personen die met honden en katten fokken en deze verhandelen, zeker waar dit structureel het geval is, beschikken over voldoende kennis om een verantwoord fok- en selectiebeleid te voeren en om de dieren op verantwoorde wijze te huisvesten en verzorgen. Er is een infrastructuur waarin de noodzakelijke kennis aan deze bedrijfsmatig actieve actoren wordt aangeboden op een wijze die aansluit bij de praktijk.

Mogelijke instrumenten: voorlichting, educatie, certificatie, regelgeving

Verantwoord populatiebeheer

Er wordt een fok- en selectiebeleid gevoerd waarbij het instandhouden van een gezonde populatie voorrang krijgt boven het aanscherpen van raskenmerken of het verhogen van de productie. Dit vergt een structurele terugkoppeling van nakomelinggegevens.

Mogelijke instrumenten: I&R, meldpunten, certificatie, regelgeving

Huisvesting en verzorging van de dieren die voldoet aan door deskundigen geaccepteerde normen (incl. fysieke omgeving, juiste verzorging)

De huisvesting en verzorging van de dieren, zeker die dieren die in een bedrijfsmatige context worden gehouden en behandeld, voldoen aan actuele en door deskundigen geaccepteerde normen en inzichten.

Mogelijke instrumenten: voorlichting, educatie, certificatie, regelgeving

Optimale gezondheid van de dieren

De gezondheid van de dieren wordt gewaarborgd door een goed fok- en selectiebeleid met oog voor mogelijk gerelateerde gezondheidsproblemen, gebaseerd op een structurele terugkoppeling van gezondheidsgegevens. De fokker zorgt er voor dat dieren de noodzakelijke entingen hebben ontvangen voordat ze worden afgeleverd en dat de koper relevante informatie wordt overgedragen met het oog op een gezonde opvoeding.

Mogelijke instrumenten: voorlichting, educatie, certificatie, regelgeving

Geen dieren met gedragsproblemen

Door een verantwoord fok- en selectiebeleid wordt niet met dieren gefokt, die gedragsproblemen vertonen. Dieren die gedragsproblemen vertonen en/of door tekortkomingen in het gedrag niet voldoen aan het beoogde gebruiksdoel, worden niet op de consumentenmarkt gebracht, of alleen onder voorwaarden. Fokkers zijn verantwoordelijk voor een verantwoorde socialisatie van de dieren. Kruisingen van gedomesticeerde katten en wilde katachtigen worden niet op tentoonstellingen geaccepteerd.

Mogelijke instrumenten: voorlichting, educatie, certificatie,

In het volgende hoofdstuk zijn de instrumenten die zouden kunnen bijdragen aan het realiseren van de geschetste oplossingsrichtingen geduid en uitgewerkt.

3. MOGELIJKE INSTRUMENTEN

3.1 Voorlichting

Zoals geschetst in hoofdstuk 2 zijn er diverse categorieën van personen te onderscheiden die zich structureel of incidenteel bezighouden met het fokken en verhandelen van honden en katten. Daarnaast zijn er personen die zich (semi)bedrijfsmatig of in de hobbysfeer met andere activiteiten zoals asielen, pensions, hondenuitlaatservices en trimsalons bezighouden. Veel, zo niet de meeste personen hebben hiervoor geen specifieke opleiding gevolgd. Er is onvoldoende inzicht in het kennisniveau van deze groepen van actoren. Overigens is zelfs voor goed geschoolde professionals is het noodzakelijk, dat ze hun inhoudelijke kennis up to date houden en op de hoogte blijven van wat er in de sector omgaat.

Voorlichting is van belang als laagdrempelige en structurele bron van actuele informatie. Dit draagt bij aan verhoging van het kennisniveau en de motivatie van de betrokken personen en daarmee aan de gezondheid en het welzijn van de dieren waarmee zij handelingen verrichten. De werkgroep beseft dat het geen wondermiddel is, omdat spelers zelf kiezen of ze wel of niet deelnemen aan voorlichtingsactiviteiten en of ze bepaalde informatie wel of niet tot zich nemen. Maar het is een middel dat vooral niet moet worden nagelaten en waarvoor voortdurend moet worden gezocht naar mogelijkheden om het rendement te verhogen. Vooral georganiseerde, goedwillende en betrokken spelers zullen open staan voor en gebruik maken van de aangeleverde informatie. Bij voorlichting is het van belang dat gebruik wordt gemaakt van meerdere kanalen en middelen. Er zal extra aandacht moeten worden besteed aan personen die niet zijn georganiseerd en moeilijk bereikt kunnen worden.

Voorlichting binnen de sector is primair een zaak van de verschillende partijen in sector zelf en berust volledig op vrijwilligheid. De sector heeft er immers als eerste belang bij dat de spelers goed zijn geïnformeerd en dat zij beschikken over de meest actuele informatie. Wettelijke verplichting wordt niet realistisch en niet wenselijk geacht.

Een rol van de overheid, anders dan het aanleveren van informatie over specifieke onderwerpen ligt niet voor de hand.

De werkgroep is zich er van bewust dat er al wel het nodige wordt gedaan aan voorlichting voor fokkers, vooral via ras- en liefhebbersverenigingen. De kwaliteit van het gebodene is wisselend.

Wellicht kan het in te stellen Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren (LICG) (zie actieplan Forum welzijn gezelschapsdieren²) in de toekomst een rol spelen bij het bieden van goede voorlichting aan spelers in de sector. Het LICG heeft voor consumenteninformatie onder meer een toetsende³ en coördinerende functie. Deze functie zou het centrum ook kunnen hebben bij het geven van voorlichting aan fokkers, handelaren en andere spelers die bedrijfsmatig honden en katten houden en behandelen.

Zo kan de kwaliteit van de te verspreiden informatie worden gegarandeerd c.q. worden verbeterd en kan dezelfde informatie worden gebruikt voor meer doelgroepen binnen de sector. Door informatie en informatiekkanalen te bundelen is er wellicht ook financieel voordeel te halen.

Aan goede voorlichting moeten de volgende randvoorwaarden worden gesteld:

- De informatie en de 'verpakking' moeten aansluiten bij de behoeften van de betrokkenen uit de sector;
- De voorlichting moet laagdrempelig en goedkoop zijn en mag niet veel tijd kosten;
- De verstrekte informatie moet valide en betrouwbaar zijn;
- Er moet een mogelijkheid zijn om te responderen (vragen, opmerkingen) op de informatie.

Een korte karakteristiek van het instrument is te vinden in tabel 1a.

---

² Gedeelde zorg. Actieplan van het Forum Welzijn Gezelschapsdieren, RDA 2006/01

³ Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een netwerk van deskundigen.

Afspraken

PVH, Dibevo, VBK, kattenverenigingen en Dierenbescherming spreken af, dat zij:

- **in kaart brengen welke voorlichtingsactiviteiten aansluiten bij de informatiebehoefte van de betreffende spelers in de sector;**
- **nagaan op welke wijze de voorlichting aan fokkers, handelaren en andere spelers die bedrijfsmatig honden katten houden en behandelen kan worden verbeterd;**
- **nagaan welke rol het LICG hierbij kan spelen.**

PVH is hierbij de trekker.

3.2 Educatie

Vakbekwame personen zijn de basis voor een verantwoorde omgang met de honden en katten die in een bedrijfsmatige context worden gehouden en behandeld. Het is daarom wenselijk dat niet alleen de beheerders van instellingen waar bedrijfsmatige activiteiten met gezelschapsdieren worden verricht, zoals bedoeld in het huidige Honden- en Kattenbesluit 1999 (HKB '99), aan bepaalde vakbekwaamheidseisen moeten voldoen, maar ook de overige personen die in een bedrijfsmatige context handelingen met de dieren uitvoeren een bepaalde mate van kennis en vakbekwaamheid bezitten. Op dit moment worden voor verschillende beroepsgroepen opleidingen verzorgd door het Huisdier Kennis Instituut te Bunnik en het Cursuscentrum Dierversorgung te Barneveld. Ook door organisaties en verenigingen uit de sector zelf worden opleidingen verzorgd.

Vakbekwaamheidsnormen moeten onderdeel uitmaken van een certificatiestelsel voor de betreffende branches. Hierbij moeten normen worden vastgesteld voor het beoogde niveau van vakbekwaamheid van de te onderscheiden spelers in deze branches. In geval van een toezicht ondersteunende certificatievariant of een toelatingsvariant zullen er (doel)voorschriften moeten worden opgenomen in regelgeving.

Tevens moet worden bezien in hoeverre meer aandacht moet worden besteed aan nascholingsactiviteiten en in hoeverre de ontwikkelingen binnen het aandachtsgebied van dien aard zijn, dat een *'education permanente'* gewenst is.

Een korte karakteristiek van het instrument is te vinden in tabel 1b.

Afspraken

In geval een certificatiesysteem wordt overeengekomen, spreken Forum partijen onderling af dat in het certificatiesysteem dat voor de verschillende branches wordt ingesteld normen worden opgenomen voor het beoogde niveau van vakbekwaamheid van de te onderscheiden spelers.

3.3 Laagdrempelig klachtensysteem

Fokkers en handelaren, maar ook asiel- en pensionbeheerders en andere spelers die bedrijfsmatige activiteiten verrichten met honden of katten moeten zich verantwoordelijk voelen voor de kwaliteit en het welzijn van de dieren die ze leveren of de kwaliteit van de diensten die ze leveren. Ze moeten in geval van klachten trachten samen met de afnemer tot een oplossing te komen. In geval van verkoop moet in het koopcontract helder zijn aangegeven in welke gevallen en hoe klachten in behandeling worden genomen. Ieder klacht moet ook gezien worden als een kans 'het product' en de dienst te verbeteren.

Voor gevallen waarbij de verkoper en koper er niet uitkomen moet er een klachtensysteem zijn.

Hieronder wordt verstaan een laagdrempelig en onafhankelijk systeem, waarbij kopers en bezitters van honden en katten eventuele klachten over geleverde dieren en/of diensten kunnen neerleggen bij een onafhankelijke geschillencommissie, die door de branche is ingesteld. De aangesloten bedrijven zijn gebonden aan de uitspraak van de geschillencommissie.

Dit instrument hoort bij een volwassen branche, die haar verantwoordelijkheid neemt en open staat voor alle signalen die kunnen leiden tot verbetering van producten en diensten en in dit geval ook het welzijn van de betrokken dieren.

Uiteraard heeft de consument de mogelijkheid bij problemen zijn recht te zoeken via het Consumentenrecht, zoals bepaald in het Burgerlijk Wetboek, maar in de praktijk blijkt dat de drempel om deze route te bewandelen voor veel kopers toch te hoog is.

Een klachtensysteem op basis van een wettelijke verplichting wordt niet als optie gezien. Bij de leden van de werkgroep zijn geen voorbeelden bekend van een sectoraal klachtensysteem dat is gebaseerd op een wettelijke verplichting.

Normen ten aanzien van een klachtensysteem zouden onderdeel moeten uitmaken van een certificatiesysteem voor de betreffende branches.

Een korte karakteristiek van het instrument is te vinden in tabel 1c.

Afspraken

In geval een certificatiesysteem wordt overeengekomen, spreken Forum partijen onderling af dat het instellen van een laagdrempelig en onafhankelijk klachtensysteem onderdeel uitmaakt van het certificatiesysteem dat voor de verschillende branches wordt ingesteld.

3.4 Meldpunten voor honden en katten

Herhaaldelijk blijkt dat er onvoldoende zicht is op de mate van voorkomen van erfelijke afwijkingen en gedragsproblemen en ziektegevallen die niet erfelijk bepaald zijn, zowel binnen bepaalde rassen als binnen bepaalde populaties. Betrouwbare data en hieruit objectief verkregen inzicht en zullen de basis moeten zijn voor een effectief (fok)beleid, dat gericht is op vermindering van het aantal erfelijke gebreken en gedragsafwijkingen en ziektegevallen die niet erfelijk bepaald zijn.

Een Veterinair Meldpunt Erfelijke Gebreken voor de gezelschapsdierensector is een goede basis om de benodigde data te verzamelen. Ook meldpunten opgezet en beheerd door bijvoorbeeld rasverenigingen en gedragstherapeuten kunnen een goede basis zijn. Algehele Identificatie en Registratie (I&R) en het kunnen koppelen van de verzamelde data aan overige registratiegegevens zijn basisvoorwaarden voor het opstarten van een Veterinair Meldpunt Erfelijke Gebreken en andere meldpunten.

Dierenartsen opereren in de frontlinie van de ziekten en de gedragsproblemen van gezelschapsdieren. Daarom is het onderzoekstechnisch een goede optie deze relatief kleine en eenduidig opgeleide beroepsgroep te betrekken bij het in kaart brengen van gedragsproblemen en ziektegevallen bij honden (en katten). Het Veterinair Meldpunt behelst een permanente, wetenschappelijk opererende meetkamer die in haar taakstelling gestuurd wordt door de aan het Veterinair Meldpunt deelnemende organisaties. De meldingen komen van dierenartsen via een volledig geautomatiseerd systeem, dat is ingericht op identificatie en classificatie van gezondheids- en gedragsafwijkingen van individuele honden (en katten). Via het Gezelschapsdieren Carnet, een afzonderlijk deel in de kenmerkenregistratie die wordt beheerd door de databanken, kunnen deze gegevens worden gecombineerd met de gegevens uit de identificatieregisters⁴. Onderzoek onder dierenartsen leert, dat er een zeer hoge bereidheid is om de geconstateerde afwijkingen via het meldpunt in te voeren. Voorwaarde hierbij is dat invoer van de gegevens gestandaardiseerd en zeer eenvoudig is en dat het inpasbaar is in de praktijkadministratie.

Ook meldpunten voor fokkers, gedragstherapeuten, hondenscholen en eigenaren kunnen een belangrijke rol spelen. Zie bijvoorbeeld het Hondenmeldpunt (www.hondenmeldpunt.nl). Het is van belang deze spelers op deze manier te betrekken bij het in kaart brengen van problemen van honden katten. Vertegenwoordigers van fokkers moeten hierbij zorgen voor terugkoppeling van de gegevens naar de betreffende fokker, zoals bijvoorbeeld de VBK dit nu doet naar haar leden.

---

⁴ Zie hiervoor hoofdstuk 7 van de notitie *Identificatie en Registratie, die eveneens beschikbaar is op www.raadvoordierenaangelegenheden.nl*

Met behulp van de via deze meldpunten ingevoerde gegevens in de kenmerkenregistratie kunnen 'groepsspecifieke' overzichten worden gegenereerd en specifieke knelpunten worden blootgelegd. De noodzakelijke analyse van de gegevens kan worden uitgevoerd door het Panel van deskundigen, dat in Hoofdstuk 7 van de notitie 'Identificatie en registratie' is beschreven. In zijn algemeenheid kan worden gesteld, dat op grond van de gegevens die worden verzameld door het Veterinair Meldpunt en de andere meldpunten (erfelijke) problemen van bepaalde rassen en populaties al in een vroeg stadium kunnen worden onderkend en bestreden. In de huidige plannen heeft het Veterinair Meldpunt alleen betrekking op honden.

Afspraken over het veterinaire meldpunt en eventuele overige meldpunten zullen moeten worden gemaakt nadat duidelijk is óf en zo ja op welke wijze een systeem wordt opgezet voor algehele I&R bij honden (en eventueel katten). Het is noodzakelijk, dat door de betrokken partijen afspraken worden gemaakt tussen de betrokken (fokkers)organisaties over data (aard en validiteit) die worden geregistreerd, de beschikbaarheid, het uitwisselen, het beheer en het gebruik van deze data en de wijze waarop de bevindingen worden omgezet in (bindend) fokbeleid (zie hoofdstuk 7 van de notitie 'Identificatie en registratie'). Hierbij moet ook rekening worden gehouden met de bepalingen die de Wet bescherming persoonsgegevens stelt.

Een korte karakteristiek van het instrument is te vinden in tabel 1d.

Afspraken

Indien overeenstemming wordt bereikt over een systeem voor algehele I&R, zullen de Forumpartijen afspraken maken over de data die via het veterinaire meldpunt en eventuele andere meldpunten worden ingevoerd, de voorwaarden die daar aan zijn verbonden, de wijze waarop de verzamelde gegevens op populatieniveau worden geanalyseerd en de wijze waarop corrigerende vervolgacties worden ingezet. De KNMvD zal trekker zijn van deze activiteit.

3.5 Identificatie & Registratie

De resultaten van de gedachtewisseling over dit onderwerp en de daar uit voortkomende aanbevelingen zijn opgenomen in een afzonderlijke notitie Identificatie en Registratie. Deze is ook beschikbaar op www.raadvoordierenaangelegenheden.nl

3.6 Certificatie

De resultaten van de gedachtewisseling over dit onderwerp en de daar uit voortkomende aanbevelingen zijn opgenomen in een afzonderlijke notitie Certificatie. Deze is ook beschikbaar op www.raadvoordierenaangelegenheden.nl

Bijlage 1: Samenstelling werkgroep

- Raad van Beheer op Kynologisch Gebied (via PVH): J. Dekker
- Vereniging van Beroepsmatige Kennelhouders: W. Mennings
- Pensionhouder (via Dibevo): M. Hoogerwaard
- Dr.ing. P.O. Gerrits (Nederlandse Cat Fancy)
- Dierenbescherming: Drs. E. Virginia
- Ministerie van LNV (JZ): Mr. M.A.D. Vink
- Ministerie van LNV (DL): Mr. J. Elsinghorst
- Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde: Drs. H. van Herpen
- Ir. E.J.Gubbels (Genetic Counselling Services)
- Secretaris van het Forum Welzijn Gezelschapsdieren: Drs. W.A. de Leeuw (voorzitter van de werkgroep)

Bijlage 2: Voorbeelden van gezondheids- en welzijnsproblemen bij 31 hondenrassen

Op basis van de gezondheidsinventarisaties, die in de periode 1995-2003 door de W.K.Hirschfeldstichting (en later door de Raad van Beheer) werden uitgevoerd, hebben we voor een steekproef van rassen een beeld van de ernst en de omvang van gezondheids- en welzijnsproblemen die bij rashonden voorkomen. Deze gegevens zijn uiteraard ook van toepassing op de look-alikes die door exterieurfokkers als "bijproduct zonder stamboom" worden afgezet. Ze zijn uitdrukkelijk niet op alle look-alikes van toepassing, het blijkt heel goed mogelijk om look-alikes te fokken die in voldoende mate aan het rasbeeld voldoen zonder het hier geschetste rasspecifieke patroon van afwijkingen en stoornissen.

In de onderstaande tabel wordt voor 31 (sub)populaties van rashonden een overzicht gegeven van de percentages honden met gezondheids- en welzijnsproblemen in acht "functionele systemen". Het gaat om een steekproef van rassen, het zijn de rassen waarvoor bestuurders of commissies binnen de rasvereniging op enig moment wél de moed hadden om na te gaan wat er echt aan de hand is.

Percentages rashonden met gezondheids- en welzijnsproblemen in een aantal orgaansystemen gebaseerd op enquêtering van aselechte steekproeven van eigenaren (bron: Gezondheidsinventarisaties, Raad van Beheer).

Ras	totaal aantal honden	Huidhaar	& Wervelkolom	Ledematen	Zenuwstelsel	Ogen & gezicht	Oren & gehoor	Hart & Bloedv	& Spijsvertering
Border Collie	767	7,04	1,17	8,34	4,69	1,43	1,04	0,91	3,26
Duitse Herdershond	707	19,52	1,27	14,99	0,85	0,99	7,36	1,56	8,35
Shetland Sheepdog	219	7,31	0,46	3,20	0,91	16,89	1,37	0,46	9,59
Berner Sennenhond	535	15,33	3,36	28,04	3,93	6,92	6,17	0,75	11,40
Boxer	910	15,16	3,96	11,43	4,73	3,96	4,62	15,38	7,80
Duitse Dog	715	14,55	13,43	15,94	4,62	10,35	3,78	8,25	17,20
Leonbergse Hond	320	12,81	2,81	26,25	3,44	7,19	5,31	2,50	6,88
Newfoundlander	803	17,56	2,37	23,66	1,00	2,99	10,59	5,73	5,73
Schnauzer Dwerg	231	8,66	1,30	4,33	2,16	1,73	1,30	1,30	6,06
Schnauzer Middenslag	141	7,09	2,13	6,38	4,26	0,71	4,26	2,13	8,51
Schnauzer Riesen	67	10,45	4,48	8,96	5,97	0,00	10,45	1,49	5,97
Cairn Terrier	1033	14,42	1,36	7,94	0,77	1,26	1,94	1,55	5,32
Foxterrier (draadhaar)	309	15,21	0,97	4,21	2,27	5,83	7,12	2,91	3,56
Foxterrier (gladhaar)	209	13,40	0,96	12,92	4,31	1,91	0,48	2,87	4,78
Schotse Terrier	144	11,81	2,08	2,08	6,25	0,00	1,39	1,39	2,78
Staffordshire Bull Terrier	279	12,90	0,72	5,73	0,72	1,79	0,72	0,00	1,08
West Highland White	1099	31,21	0,64	6,92	0,73	1,82	10,10	0,82	12,10
Dashond (korthaar)	78	10,26	12,82	1,28	0,00	1,28	0,00	1,28	6,41
Dashond (langhaar)	258	10,08	8,91	1,55	7,36	4,26	2,33	1,16	3,88
Dashond (ruwhaar)	482	7,05	13,07	1,66	2,90	2,70	1,45	1,45	5,60
Chow Chow	306	21,90	1,63	22,22	1,63	30,39	3,59	0,33	4,58
Basset Fauve de Bretagne	379	10,03	2,90	7,39	8,44	3,17	5,80	0,26	7,92
Beagle	507	15,78	3,94	3,16	4,14	4,93	5,13	0,39	3,35
Dalmatische Hond	251	18,73	3,59	4,78	2,79	1,59	28,29	1,99	5,18
Duitse Brak	184	8,70	1,09	0,54	7,61	3,80	1,63	2,17	11,41
Golden Retriever	952	21,53	1,16	10,61	3,89	2,73	6,20	1,16	6,51
Ierse Water Spaniel	58	20,69	3,45	5,17	5,17	1,72	0,00	3,45	1,72
Labrador Retriever	506	13,44	0,99	13,44	5,34	3,95	6,72	0,40	5,53
Cavalier King Charles	434	16,13	11,98	7,60	3,46	12,67	12,44	12,21	10,37
Shih Tzu	274	17,88	4,38	4,74	2,92	17,88	4,74	0,73	6,57
Ierse Wolfshond	266	11,28	4,14	13,91	4,89	1,50	3,01	12,41	12,03
Totaal aantal honden	13423								
Gemiddeld over 31	433	14,13	3,79	9,33	3,62	5,11	5,14	2,88	6,82

Zonder een uitvoerige bespreking van alle specifieke aspecten van elke gezondheids- en welzijnsstoornis per ras is het niet goed mogelijk gesignaleerde problemen toe te wijzen aan één van de onder **2.3.a** tot en met **2.3.c** genoemde categorieën (erfelijke gebreken, type-overdrijving, vitaliteitverlies). Als voorbeeld kunnen we elleboogdysplasie nemen. Het gaat om een verzameling afwijkingen die deels tot de erfelijke gebreken met een eenvoudig verervingspatroon horen, voor een ander deel gaat het om afwijkingen met een gecompliceerder verervingspatroon die verband houden met type-overdrijving.

Bij een aantal van deze rassen zoals de Shetland Sheepdog, de Basset Fauve de Bretagne, de Duitse Brak en de Labrador Retriever hebben de bevindingen geleid tot het aanzetten van gerichte acties ter verbetering van de beschreven situatie. Bij andere rassen zoals de Berner Sennenhond, de Duitse Dog, de West Highland White Terrier, de Chow Chow, de Cavalier King Charles Spaniel en de Shih Tzu hebben de fokkers en de rasvereniging vooral energie besteed aan negeren en ontkennen. Deze spreiding in het reactiepatroon is tekenend voor de verschillen in mentaliteit die we bij de groep exterieurfokkers aantreffen.

Overigens, de variatiebreedte in de reacties op de bevindingen die we tussen rassen en rasverenigingen aantreffen, vinden we ook binnen de vrijwel elke rasvereniging. Er is altijd wel een groep fokkers en eigenaren die de eerste prioriteit bij de hondenbelangen wil leggen, er is ook altijd een groep die mensenbelangen wil laten prevaleren en kennelijk weinig compassie heeft met de dieren. De opstelling per ras wordt door de onderlinge machtsverhoudingen binnen de verenigingen bepaald.

In beschouwingen over gezondheids- en welzijnsproblemen bij rashonden wordt type-overdrijving vaak als de belangrijkste oorzaak opgevoerd. Dat is lang niet altijd het geval. Bijvoorbeeld in de categorie “Zenuwstelsel” hebben we vrijwel uitsluitend te maken met epilepsieën, eenvoudig verervende afwijkingen die vooral in deze mate werden verspreid als gevolg van de toegepaste inteeltfokkerij. Ditzelfde geldt voor de vele oogafwijkingen die we bij de vrijwel alle rassen aantreffen.

Anderzijds, in de categorie “Ledematen” gaat het bij dogachtigen vooral om heupdysplasie, een afwijking die direct te maken heeft met type-overdrijving. In de jaren rond 1970 is door drs. Nico van der Velden van de Veterinaire Faculteit in Utrecht onderzoek verricht naar de mogelijkheden om de frequentie van heupdysplasie terug te dringen bij de Rottweiler. Uit zijn onderzoek bleek dat dit zonder meer mogelijk is. Voorwaarde daarvoor is dat de fokkers concessies doen aan het type. Door te selecteren op een type hond met een wat minder “vierkante” achterhand kan dit soort problemen bijna volledig worden voorkomen. De Rottweiler-fokkers en hun rasvereniging hebben ervoor gekozen dit advies niet te volgen. Het is aannemelijk dat bij de ledematen-problemen van de in de tabel genoemde dogachtigen een vergelijkbaar mechanisme in het spel is.

Incidenteel wordt melding gemaakt van look-alikes die minstens zoveel (wellicht zelfs méér) gezondheids- en welzijnsproblemen hebben als hun tegenhangers die wél over een stamboom beschikken. Voor zover dit aan de orde is moet het welhaast gaan om ongeregistreerde bijproducten uit de exterieurfokkerij, eventueel om nakomelingen daarvan waarmee “raszuiver” werd doorgefokt.

In het algemeen maken beroepsmatige fokkers van look-alikes gebruik van zo onverwant mogelijke fokdieren. Ze kruisen waar mogelijk dieren van andere rassen in om het inteeltniveau in hun fokmateriaal zo snel mogelijk te verlagen. Ze bereiken daarmee dat ze de niveaus van rasspecifieke problemen drastisch verlagen en dat tevens de productiviteit van hun fokdieren wordt verhoogd. Deze handelswijze is zeer verklaarbaar vanuit het fokdoel dat zij nastreven, hun eerste prioriteit ligt bij productiviteit, niet bij het vervolmaken van het exterieur.

Voor degene die niet is ingevoerd in de soorten van **erfelijke problemen tengevolge van defecte genen** die we bij rashonden en raskatten vinden, worden hier een aantal voorbeelden gegeven. Let wel, het gaat slechts om voorbeelden, in totaal zijn er voor honden inmiddels 4 à 500 erfelijke afwijkingen beschreven, bij katten zijn er dat 2 à 300.

Het meest bekend zijn de afwijkingen met een relatief eenvoudig verervingspatroon, die op termijn van enkele generaties dramatisch in frequentie kunnen toenemen. Bij honden betreft dat afwijkingen zoals epilepsie, Progressieve Retina Atrofie (PRA), cataract, entropion, glaucoom, lensluxatie, distichiasis, erfelijke doofheid, een aantal vormen van elleboogdysplasie (ED), patellaluxatie, atopie, hemofilie, koperstapeling, ...etc. Bij katten is wat minder inventariserend onderzoek gedaan. Ten dele vinden we daar dezelfde afwijkingen, aangevuld met een aantal afwijkingen die (door toeval) vooral bij katten tot probleem zijn geworden terwijl ze bij honden slechts zelden werden vastgesteld. Tot die laatste groep behoren Polycystic Kidney Disease (PKD) en amyloïdose.

Er is verder nog een reeks van afwijkingen met een polygene vererving die slechts geleidelijk in frequentie toenemen en, geheel in lijn daarmee, slechts moeizaam te bestrijden zijn. Het gaat om afwijkingen zoals cardiomyopathie, heupdysplasie, vormen van elleboogdysplasie, spijsverteringsstoornissen en een aantal vormen van atopie/allergie. Een deel van die problemen bij honden bevindt zich in het grensgebied met de hierna te bespreken type-overdrijvingen.

Daarnaast kennen we de erfelijke problemen tengevolge van “type-overdrijving”, de **verkeerde combinaties van op zichzelf goede genen**.

Voorbeelden van dit type gezondheids- en welzijnsproblemen zijn de verkorte schedels met hun ademhalingsproblemen en uitpuilende (en soms zelfs uit de oogkas vallende) ogen, de reeds genoemde open fontanellen bij de extreem kleine en de maagtorsies, de heup- en elleboogproblemen bij de te grote en te zware rassen, de chronische huidontstekingen bij de overmatig geplooide rassen en de dek- en geboorteproblemen bij allerlei rassen met een “karikuraal” exterieur (waarbij kunstmatige inseminatie en keizersneden onmisbaar dreigen te worden voor de instandhouding van het ras).

Tot slot zijn er nog de door inteelt veroorzaakte **vitaliteitproblemen**. Het gaat om een groep van functiestoornissen die we kunnen samenvatten in een viertal categorieën: verhoogde ziektegevoeligheid, verkorte levensduur, toegenomen angst- en agressieproblemen en gestoorde vruchtbaarheid. Het zijn stoornissen die slechts op populatieniveau meetbaar en aanwijsbaar zijn. Vaak is het niet mogelijk om voor een individueel dier te bepalen of het disfunctioneren een gevolg is van een storing uit een van de voorgaande groepen, of dat er sprake is van het gevolg van de algehele inteeltdegeneratie die de populatie treft. Daarbij moet worden aangetekend dat de benoembare problemen in de voorgaande groepen bijdragen aan het totaalbeeld van het vitaliteitverlies dat we aanduiden als “inteeltdegeneratie”.

Tabellen 1a tot en met 1d: toelichting op de tabellen

Speler:	wie moet(en) de betreffende oplossing uitvoeren of er aan bijdragen
Rol speler:	per benoemde speler aangeven wat de speler moet doen
Trekker:	wie moet de regie- / trekkersrol vervullen
Draagvlak:	zal er weinig of veel draagvlak te vinden zijn voor het instrument; evt. aangeven bij welke partijen
Effectiviteit:	in welke mate is het instrument effectief? (+: enigszins ++: effectief, +++: zeer effectief) (- Dit aangeven per kernbegrip dat deel uitmaakt van het wensbeeld en waarvoor was aangegeven dat het instrument werkbaar zou kunnen zijn (zie tabel 2 hieronder). - Dus bijvoorbeeld voor het instrument 'I&R' wordt afzonderlijk de mate van effectiviteit voor 'verantwoord populatiebeheer', 'gezondheid' en 'gedrag'.
Kosten:	a) wie moeten het instrument financieren? , b) is er een inschatting te geven van de orde van grootte van in te schatten kosten
Toezicht:	Is voor dit instrument een vorm van toezicht aan de orde? Indien niet aan de orde dan 'n.v.t.' aangeven; indien wél aan de orde dan aangeven wie toezicht zou moeten houden
Operationeel:	hoelang is er voor nodig om dit instrument operationeel te krijgen
Sterkte:	wat zijn sterke punten van het benoemde instrument
Zwakte:	wat zijn sterke punten van het benoemde instrument
Kansen:	welke kansen biedt dit instrument
Dreiging:	welke dreigingen zijn denkbaar in relatie tot dit instrument

Tabel 1a: Voorlichting

Dit betreft voorlichting aan de personen en instellingen die (bedrijfsmatig) met het fokken, houden en behandelen van honden en katten bezig zijn.

	Vrijwillig geregeld
Speler	<p>1. Rasverenigingen, dierenbeschermingsorganisaties, beroeps- / brancheorganisaties (bijv. van fokkers, dierenartsen, dierenasielen, pensions, andere betrokkenen (zoals diervoederproducenten), Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren</p> <p>2. evt. overheid</p> <p>3. iedere andere partij die zich geroepen voelt</p>
Rol speler	<ul style="list-style-type: none"> - Verstrekken goede voorlichting (1,3) - Beschikbaar stellen van informatie (1,2,3) - op basis van ervaring en onderzoek juiste behoefte aan info verzamelen (vnl. beroepsverenigingen, 1) - faciliteren (1,3)
Trekker	<p>Kan voor individuele activiteiten vrijwel elk van de genoemde partijen zijn. Aangezien de verantwoordelijkheid primair bij de sector ligt, zal de overheid deze rol niet op zich nemen.</p> <p>In het kader van het Forum nemen PVH, VBK, Dibevo en Dierenbescherming het voortouw.</p>
Draagvlak	<p>In het algemeen zal er wel draagvlak zijn voor het geven en ontvangen van voorlichting. De mate waarin zal verschillen per doelgroep en de mate waarin de informatie aansluit bij de behoefte.</p>
Effectiviteit	<p>+</p> <p>Goede voorlichting kan bijdragen aan verbetering kennisniveau en mentaliteit. Men moet het zeker niet nalaten, maar er moeten geen wonderen van worden verwacht. Alleen de goedwillenden zullen zich betrokken voelen.</p>
Kosten	<p>a. Alle betrokken partijen zouden moeten bijdragen aan de financiering.</p> <p>b. De hoogte van de kosten is afhankelijk van de vorm waarin de voorlichting wordt gegoten. Veel vormen van voorlichting zijn mogelijk tegen relatief lage kosten.</p> <p>c. Producenten willen wellicht meer doen, echter alleen als dit commercieel interessant is.</p>
Toezicht	n.v.t.

	Vrijwillig geregeld
Operationeel	<ul style="list-style-type: none"> - Voorlichting binnen de sector wordt al door verschillende partijen plaats; - Het stroomlijnen, beter op elkaar afstemmen en delen van de beschikbare informatie en het borgen van de kwaliteit vergen meer tijd.
Sterkte	<ul style="list-style-type: none"> - Verhoogt kennis- en bewustwordingsniveau en verhoogt motivatie - Laagdrempelig Effectief (info + mentaliteit/bewustwording) - Betrokkenheid besturen en organisaties
Zwakte	<ul style="list-style-type: none"> - Niet iedereen wordt bereikt - Vrijblijvend, ontvanger hoeft er niets mee te doen - Spelers bepalen zelf de inhoud en kwaliteit van de informatie - onvoldoende of niet op het juiste moment
Kansen	<ul style="list-style-type: none"> - Eenduidige voorlichting gebaseerd op feiten - Duidelijkheid - Biedt de mogelijkheid in te spelen op de actualiteit
Dreiging	<p>Bij onvoldoende coördinatie en afstemming:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Manipulatieve / eenzijdige informatie - Informatie spreekt/sluit niet aan - Er is snel een uitdovingseffect te verwachten, vaak herhalen drijft de kosten voor betrokkenen gauw op

Tabel 1b: Educatie

Dit betreft (permanente) educatie aan de personen en instellingen die bedrijfsmatig met het fokken, houden en behandelen van honden en katten bezig (willen) zijn.

	Vrijwillig geregeld	Op basis van regelgeving	Op basis van Certificatie
Speler	<ol style="list-style-type: none"> 1. PVH, Dibevo, Dierenbescherming, VBK, raskattenverenigingen, scholen dierenartsen, andere deskundigen 2. evt. overheid 3. iedere andere partij die zich geroepen voelt 4. opleidingsorganisaties/instituten 	<ol style="list-style-type: none"> 1. PVH, Dibevo, Dierenbescherming, VBK, raskattenverenigingen, scholen, overheid 2. dierenartsen, andere deskundigen 3. overheid 4. politiek 5. belangenorganisaties 	<ol style="list-style-type: none"> 1. PVH, Dibevo, Dierenbescherming, VBK, raskattenverenigingen, scholen, overheid 2. dierenartsen, andere deskundigen 3. overheid 4. politiek 5. belangenorganisaties
Rol speler	<ul style="list-style-type: none"> - Organiseren van de educatie (1,4) - Beschikbaar stellen van informatie en bijdragen aan de educatie (1,2,3,4) - Vaststellen kennisbehoefte (1) - Eindcriteria vaststellen (1,3) - Faciliteren (1,3,4) 	<ul style="list-style-type: none"> - Organiseren van de educatie (1) - Beschikbaar stellen van informatie en bijdragen aan de educatie (1,2,3) - Vaststellen kennisbehoefte (1) - Eindcriteria vaststellen (1,2,3) - Faciliteren (1,3) - Regelgeving (1,2,3,4,5) 	<ul style="list-style-type: none"> - Zitting in College van Deskundigen → vaststellen van normen (1, 2, 3) - Organiseren van de educatie (1) - Beschikbaar stellen van informatie en bijdragen aan de educatie (1,2,3) - Vaststellen kennisbehoefte (1) - Faciliteren (1,3) - Afhankelijk van gekozen certificatievariant: regelgeving (1,2,3,4,5)
Trekker	PVH. Het ligt niet voor de hand dat de overheid deze rol op zich neemt.	Overheid	De normalisatie instelling
Draagvlak	<p>Bij het goedwillende deel van de sector is er zeker draagvlak. De mate waarin hangt af van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de kosten in termen van geld en tijd; - de mate waarin het aansluit bij de behoeften; - de locatie en de vorm waarin de educatie wordt aangeboden. 	<p>Bij het goedwillende deel van de sector is er zeker draagvlak. De mate waarin hangt af van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de kosten in termen van geld en tijd; - de mate waarin het aansluit bij de behoeften; - de locatie en de vorm waarin de educatie wordt aangeboden. 	<p>Bij het goedwillende deel van de sector is er zeker draagvlak. De mate waarin hangt af van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de kosten in termen van geld en tijd, - de mate waarin het aansluit bij de behoeften, - de locatie en de vorm waarin de educatie wordt aangeboden.

	Vrijwillig geregeld	Op basis van regelgeving	Op basis van Certificatie
Effectiviteit	<p>+</p> <p>Goede (permanente) educatie is belangrijk en kan zeker effect sorteren. Alleen de goedwillenden zullen echter deelnemen.</p>	<p>++</p> <p>Goede (permanente) educatie is belangrijk en kan zeker effect sorteren. Er worden meer personen bereikt dan bij educatie op basis van vrijwilligheid.</p>	<p>+(+)</p> <p>Goede (permanente) educatie is belangrijk en kan zeker effect sorteren. Er worden meer personen bereikt dan bij educatie op basis van vrijwilligheid.</p> <p>De mate waarin is afhankelijk van de certificatie-variant. Bij keuze voor de zelfreguleringsvariant zal het aantal deelnemers minder zijn dan bij de overige varianten.</p>
Kosten	<p>a. Alle partijen uit de sector zouden moeten bijdragen aan de financiering</p> <p>b. De hoogte van de kosten is afhankelijk van de vorm waarin de educatie wordt gegoten. Wanneer de sector de educatie (deels) in eigen beheer doet zullen de kosten lager zijn dan wanneer het hele traject wordt uitbesteed aan onderwijsinstellingen.</p>	<p>a. Alle partijen uit de sector zouden moeten bijdragen aan de financiering</p> <p>b. De hoogte van de kosten is afhankelijk van de vorm waarin de educatie wordt gegoten. Wanneer de sector de educatie (deels) in eigen beheer doet zullen de kosten lager zijn dan wanneer het hele traject wordt uitbesteed aan onderwijsinstellingen.</p> <p>c. Naar verwachting zullen de kosten hoger zijn dan op basis van vrijwilligheid</p>	<p>a. Alle partijen uit de sector zouden moeten bijdragen aan de financiering</p> <p>b. De hoogte van de kosten is afhankelijk van de vorm waarin de educatie wordt gegoten. Wanneer de sector de educatie (deels) in eigen beheer doet zullen de kosten lager zijn dan wanneer het hele traject wordt uitbesteed aan onderwijsinstellingen.</p> <p>c. Naar verwachting zullen de kosten hoger zijn dan op basis van vrijwilligheid</p>
Toezicht	<ul style="list-style-type: none"> - Afgevaardigden van de betrokken branche organisaties - Onafhankelijke deskundigen - Private organisaties 	<p>Afhankelijk van de gekozen organisatievorm</p> <ul style="list-style-type: none"> - Overheid - Private organisaties 	<p>Afhankelijk van de gekozen certificatievariant</p> <ul style="list-style-type: none"> - Overheid - Private organisaties

	Vrijwillig geregeld	Op basis van regelgeving	Op basis van Certificatie
Operationeel	<ul style="list-style-type: none"> - Veel informatie die kan worden gebruikt t.b.v. educatie is al beschikbaar. - Educatie vergt echter een programmatische opzet. Selecteren van informatie, contracteren van docenten, afstemmen van vraag en aanbod, borgen van kwaliteit en vaststellen van eindcriteria vergen echter tijd: minimaal 6 maanden voor opleidingstrajecten waar nog niets is. 	<ul style="list-style-type: none"> - Veel informatie die kan worden gebruikt t.b.v. educatie is al beschikbaar. - Educatie vergt echter een programmatische opzet. Selecteren van informatie, contracteren van docenten, afstemmen van vraag en aanbod, borgen van kwaliteit en vaststellen van eindcriteria vergen echter tijd: minimaal 6 maanden voor opleidingstrajecten waar nog niets is. - Benodigde wet- en regelgeving vergt minimaal 1 jaar 	<ul style="list-style-type: none"> - Veel informatie die kan worden gebruikt t.b.v. educatie is al beschikbaar. - Educatie vergt echter een programmatische opzet. Selecteren van informatie, contracteren van docenten, afstemmen van vraag en aanbod, borgen van kwaliteit en vaststellen van eindcriteria vergen echter tijd: minimaal 6 mnd. voor opleidingstrajecten waar nog niets is. - Het opzetten van een certificatiestelsel vergt minimaal een jaar. In geval van verplichte certificatie is naar verwachting nog meer tijd nodig i.v.m. wetgevingstraject.
Sterkte	<ul style="list-style-type: none"> - Verhoogt kennis- en bewustwordingniveau - Levert kennis op basis van feiten en geobjectiveerde ervaring - Betrokkenheid besturen en organisaties 	<ul style="list-style-type: none"> - Door verplichte deelname een groter bereik - Verhoogt kennis- en bewustwordingniveau - Levert kennis op basis van feiten en geobjectiveerde ervaring - Betrokkenheid besturen en organisaties 	<ul style="list-style-type: none"> - Door verplichte deelname een groter bereik - Verhoogt kennis- en bewustwordingniveau - Levert kennis op basis van feiten en geobjectiveerde ervaring - Betrokkenheid besturen en organisaties - Verantwoordelijkheid bij partijen uit de sector
Zwakte	<ul style="list-style-type: none"> - Alleen de goedwillenden zullen deelnemen. Daardoor wordt niet iedereen bereikt - Vrijblijvend, ontvanger hoeft er niets mee te doen - interne controle - kostenverhogend 	<ul style="list-style-type: none"> - als opleidingsvereiste wordt uitgebreid t.o.v. de huidige bepalingen in HKB, betekent dit verhoging regel- en handhavingsdruk en verhoging administratieve lastendruk - Vrijblijvend, ontvanger hoeft er niets mee te doen - kostenverhogend 	<ul style="list-style-type: none"> - als opleidingsvereiste wordt uitgebreid t.o.v. de huidige bepalingen in HKB, betekent dit verhoging regel- en handhavingsdruk en verhoging administratieve lastendruk - Vrijblijvend, ontvanger hoeft er niets mee te doen - kostenverhogend
Kansen	<ul style="list-style-type: none"> - Beïnvloed de mentaliteit 	<ul style="list-style-type: none"> - Beïnvloed de mentaliteit 	<ul style="list-style-type: none"> - Beïnvloed de mentaliteit
Dreiging	<p>Bij onvoldoende coördinatie en afstemming:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Manipulatieve / eenzijdige informatie - Informatie spreekt/sluit niet aan 		

Tabel 1c: Laagdrempelig klachtensysteem

Dit betreft een laagdrempelig en onafhankelijk systeem waarbij kopers en bezitters van honden en katten met klachten over geleverde dieren en/of diensten terecht kunnen bij een geschillencommissie. De aangesloten bedrijven zijn gebonden aan de uitspraak van de geschillencommissie.

	Vrijwillig geregeld	Op basis van regelgeving	Op basis van Certificatie
		n.v.t.	
Speler	<ol style="list-style-type: none"> 1. (onafhankelijke) geschillencommissies (Waaronder die van rasverenigingen. Rasverenigingen hebben vaak eigen 'regelgeving' hiervoor) 2. aangesloten bedrijven, bedrijfsmatig actieve spelers 3. koper en bezitter van hond of kat 4. branche organisaties, incl. rasverenigingen 5. evt. overheid 		<ol style="list-style-type: none"> 1. College van Deskundigen 2. (onafhankelijke) geschillencommissies (Waaronder die van rasverenigingen. Rasverenigingen hebben vaak eigen 'regelgeving' hiervoor) 3. aangesloten bedrijven, bedrijfsmatig actieve spelers 4. koper en bezitter van hond of kat 5. branche organisaties, incl. rasverenigingen 6. evt. overheid
Rol speler	<ul style="list-style-type: none"> - instellen en onderhouden van geschillencommissie (2,4) - behandelen klachten (1) - indienen klachten (3) - aanspreekbaar op klachten / correctieve vervolgactie (2) - promoten van de geschillencommissie (1,2,4,5) - vertalen van klachten naar sectorbrede acties (4) - Faciliteren (5) 		<ul style="list-style-type: none"> - opstellen certificatiënormen t.a.v. een klachtensysteem (1) - instellen en onderhouden van geschillencommissie (3,5) - behandelen klachten (2) - indienen klachten (4) - aanspreekbaar op klachten / correctieve vervolgactie (3) - promoten van de geschillencommissie (3,5) - vertalen van klachten naar sectorbrede acties (5) - Faciliteren (6)
Trekker	Branche organisaties		De normalisatie instelling
Draagvlak	Er zal draagvlak zijn bij goedwillende bedrijven en organisaties. Het andere deel van de sector zal niet vrijwillig aan een onafhankelijk en laagdrempelig klachtensysteem beginnen.		Er zal draagvlak zijn bij goedwillende bedrijven en organisaties. De mate waarin wordt deelgenomen zal afhangen van de kosten en de certificatievariant.

	Vrijwillig geregeld	Op basis van regelgeving	Op basis van Certificatie
Effectiviteit	+ Een onafhankelijk en laagdrempelig klachtensysteem draagt voor de aangesloten bedrijven bij aan een betere kwaliteit van dieren en diensten.		+(+) Een onafhankelijk en laagdrempelig klachtensysteem draagt voor de aangesloten bedrijven bij aan een betere kwaliteit van dieren en diensten. Bij de toezichtondersteunende variant en de toelatingsvarianten zullen meer bedrijven zich aansluiten en dus gebonden zijn aan het geïmplementeerde klachtensysteem
Kosten	a. Aangesloten bedrijven en/of branche organisaties moeten bijdragen aan de financiering b. De hoogte van de kosten is afhankelijk van het aantal klachten, het aantal aangesloten bedrijven/organisaties en de samenstelling en omvang van de commissie.		a. Aangesloten bedrijven en/of branche organisaties moeten bijdragen aan de financiering b. De hoogte van de kosten is afhankelijk van het aantal klachten, het aantal aangesloten bedrijven/organisaties en de samenstelling en omvang van de commissie.
Toezicht	n.v.t.		Afhankelijk van de gekozen vorm van certificatie is er toezicht door een Certificerende Instelling en/of de overheid.
Operationeel	<ul style="list-style-type: none"> - Bij rasverenigingen reeds ten dele werkzaam, zou binnen de sector uniform gestructureerd kunnen worden. - Kan op relatief korte termijn operationeel zijn. - Het (bereid) vinden van geschikte leden voor de commissie en het opstellen van een in juridisch en praktisch opzicht goede procedure vergt naar verwachting enige maanden. 		<ul style="list-style-type: none"> - Bij rasverenigingen reeds ten dele werkzaam, zou binnen de sector uniform gestructureerd kunnen worden. - Kan op relatief korte termijn operationeel zijn. - Het (bereid) vinden van geschikte leden voor de commissie en het opstellen van een in juridisch en praktisch opzicht goede procedure vergt naar verwachting enige maanden. - Het opzetten van een certificatiestelsel vergt minimaal een jaar. In geval van verplichte certificatie is naar verwachting nog meer tijd nodig i.v.m. wetgevingstraject.
Sterkte	<ul style="list-style-type: none"> - Onafhankelijkheid - Deskundigheid - Laagdrempeligheid - Bindende uitspraak 		<ul style="list-style-type: none"> - Onafhankelijkheid - Deskundigheid - Laagdrempeligheid - Bindende uitspraak

	Vrijwillig geregeld	Op basis van regelgeving	Op basis van Certificatie
Zwakte	<ul style="list-style-type: none"> - Alleen de goedwillenden zullen deelnemen. - Niet aangesloten fokkers/handelaren zullen zich niet aangesproken voelen - Kostenverhogend 		<ul style="list-style-type: none"> - Bij vrijwillige certificatievarianten zullen alleen de goedwillenden deelnemen. - Niet aangesloten fokkers/handelaren zullen zich niet aangesproken voelen - Kostenverhogend
Kansen	<ul style="list-style-type: none"> - Aangesloten bedrijven/rasverenigingen krijgen betrouwbaar imago - Stimuleert klandizie 		<ul style="list-style-type: none"> - Aangesloten bedrijven/rasverenigingen krijgen betrouwbaar imago - Stimuleert klandizie
Dreiging	<ul style="list-style-type: none"> - Vlucht naar buitenlandse of andere clubs /organisaties 		<ul style="list-style-type: none"> - Vlucht naar buitenlandse of andere clubs /organisaties

Tabel 1d: Meldpunten voor honden en katten

Dit betreft een meldpunt voor gedragsproblemen en ziektegevallen voor dierenartsen

	Vrijwillig geregeld	Op basis van regelgeving	Op basis van Certificatie
		n.v.t.	
Speler	<ol style="list-style-type: none"> 1. dierenartsen (KNMvD); gedragstherapeuten, fokkers, hondenscholen voor overige meldpunten. 2. databanken 3. panel van deskundigen 4. RvB, VBK, raskattenverenigingen 5. overheid 		<ol style="list-style-type: none"> 1. dierenartsen (KNMvD); gedragstherapeuten, fokkers, hondenscholen voor overige meldpunten. 2. databanken 3. panel van deskundigen 4. RvB, VBK, raskattenverenigingen 5. College van Deskundigen 6. overheid
Rol speler	<ul style="list-style-type: none"> - instellen meldpunt (1 i.s.m. 2) - ontvangen en behandelen meldingen (1) - vervolgactie n.a.v. meldingen (1,2,3,4) - analyse meldingen op populatieniveau (3) - vertalen van klachten naar sectorbrede acties (3,4) - Faciliteren (5) 		<ul style="list-style-type: none"> - instellen meldpunt (1 i.s.m. 2) - ontvangen en behandelen meldingen (1) - indienen meldingen (2) - vervolgactie n.a.v. meldingen (1,2,3,4, 5) - analyse meldingen op populatieniveau (3) - vertalen van klachten naar sectorbrede acties (3,4,5) - Faciliteren (6)
Trekker	KNMvD voor veterinair meldpunt. VBK/ PVH voor overige meldpunten.		De normalisatie instelling
Draagvlak	Voor veterinar meldpunt is voldoende draagvlak bij de dierenartsen.		Voor veterinar meldpunt is voldoende draagvlak bij de dierenartsen.
Effectiviteit	<p>+(+)</p> <p>Onafhankelijk verkregen en geanalyseerde data over afwijkingen levert een sterk uitgangspunt voor corrigerende acties. Dit zal echter alleen het geval zijn als tussen de Forum partijen bindende afspraken kunnen worden gemaakt over I&R en corrigerende vervolgacties.</p>		<p>+(+)</p> <p>Onafhankelijk verkregen en geanalyseerde data over afwijkingen levert een sterk uitgangspunt voor corrigerende acties. Dit zal echter alleen het geval zijn als tussen de Forum partijen bindende afspraken kunnen worden gemaakt over I&R en corrigerende vervolgacties.</p>

	Vrijwillig geregeld	Op basis van regelgeving	Op basis van Certificatie
Kosten	Worden opgebracht door de eigenaren van de te identificeren en registreren dieren. De overheid heeft aangegeven te willen ondersteunen.		Worden opgebracht door de eigenaren van de te identificeren en registreren dieren. De overheid heeft aangegeven te willen ondersteunen.
Toezicht	n.v.t.		n.v.t.
Operationeel	0,5 – 1 jaar		0,5 – 1 jaar Het opzetten van een certificatiestelsel vergt minimaal een jaar. In geval van verplichte certificatie is naar verwachting nog meer tijd nodig i.v.m. wetgevingstraject.
Sterkte	<ul style="list-style-type: none"> - Levert harde feiten op - Gebruik van objectieve criteria - Geeft inzicht in de gezondheids- en welzijnsproblematiek op landelijk niveau en binnen populaties 		<ul style="list-style-type: none"> - Levert harde feiten op - Gebruik van objectieve criteria - Geeft inzicht in de gezondheids- en welzijnsproblematiek op landelijk niveau en binnen populaties
Zwakte	<ul style="list-style-type: none"> - Afhankelijk van de mate waarin dierenartsen, gedragstherapeuten, etc. afwijkingen consequent melden - Lastenverzwaring voor de dierenarts de andere meldpunten informatie invoeren, - Afhankelijk van de mate waarin partijen ook echt iets met de data willen doen 		<ul style="list-style-type: none"> - Afhankelijk van de mate waarin dierenartsen, gedragstherapeuten afwijkingen consequent melden - Lastenverzwaring voor de dierenarts of spelers die in de andere meldpunten informatie invoeren - Afhankelijk van de mate waarin partijen ook echt iets met de data willen doen
Kansen	<ul style="list-style-type: none"> - Aanpak fokkerijbeleid op basis van objectieve gegevens - Vroegtijdig ingrijpen/bijsturen mogelijk 		<ul style="list-style-type: none"> - Aanpak fokkerijbeleid op basis van objectieve gegevens - Vroegtijdig ingrijpen/bijsturen mogelijk
Dreiging			

